

L'Orfeo

Catalá

en l'any 1902

Imprempta Elzeviriana
Rambla Catalunya, 14
- - - Barcelona - - -

ORFEÓ CATALÀ

ORFEÓ CATALÀ

Memoria-Ressenya

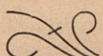
corresponent al any

1902

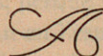
per lo Secretari

Frederich León y Lozano

ORFEÓ CATALÀ

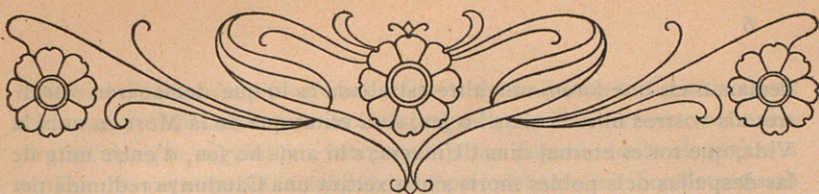

Memoria-Ressenya,
corresponent al
any 1902, llegida en
la Sessió inaugural de
curs celebrada'l día
3 de Mars de 1903

per lo Secretari

Frederich León y Luque

SENYORAS: SENYORS:

COMPANYS:

UN altre volta, per prescripció reglamentaria, som obligat á descriure las gestas gloriosas del nostre benvolgut «Orfeó Catalá» y un altre volta som obligat á demanarvos vostra benevolensa per dur á terme aquesta per mi gegantina tasca. Seguiume donchs, ab aquesta benevolensa y encara que suscintament, recordareu ab goig la nostra vida social durant l'any prop passat.

La misteriosa mort, enguany ha sublimat las ánimas de bon nombre de consocis. Anyoremlos y pensem que no son morts, perque tots ells bons patriotas, han treballat per Catalunya; perque tots ells, ciutadans exemplars, han trobat llágrimas pera fertilisar lo recort de las sevas vidas y de las sevas obras; perque viuhén dins del cor y del cervell dels homes que s'enmirallen en l'espill de la tradició pera fonamentar el verda-der progrés, la neoformació de la vida social en el pervindre.

Heus aquí els seus noms:

Wifred Ventura. — Jaume Puigventós. — Joseph Moncada. — Enrich Caba y Simó. — Miquel Porqueras. — Joseph Roviralta. — Eugeni Aguiló y Valls. — Francisco Matas Burgués. — Sebastiá Escofet. — Silveri Millet. — Antón Prunell — Joan Clot y Rivalaygua. — Tomás de A. Feliu y Pavia. — Joseph Aldasoro. — Joan Pujadas. — Joseph Masferrer y Llorens. — Emili Gimeno.

Ploreulos y no decaigheu en vostras lluytas. Viure és lluytar y vostras lluytas presents junt ab las dels passats y las de las generacions del esdevenir donarán la vida, el triomf á la agrupació de homes que constitueix la societat catalana. Un altre estrebada, companys, es lo que vos

demanan els que foren, una altre estrebada es lo que demanareu vosaltres als vostres fills. Si aixís ho feu, será vritat que de la Mort en naix la Vida, que tot es eternal dins l'Univers; s'hi aixís ho feu, d'entre mitg de las despullas dels pobles morts s'hi aixecará una Catalunya redimida per la fe sublim, que regnarà sobirana, enlayrant la seva ánima á las regions puras del Ideal. Assedegats de progrés, cal que tots hi beguem en las fonts de las grans concepcions humanas cal que tots nos abusem ab aquet foch sagrat, ab aquesta forsa portentosa del Ideal.

No! Els morts no son pas els que foren y fugiren de nostre costat, els morts son els que restan encar entre nosaltres sense Ideal. No! Els morts que 'l tingueren viuen y fan caminar el mon. Preguem, donchs, pels morts vivents que corgelats pel pessimisme deturan tota obra positiva. Trevallem per ells... Lluitem... Vivim... Triomfem.

Actes públichs

L'«Orfeo Catalá» continuant la seva tradició, no oblida pas may que alhora que al art se deu al moviment patriótic de Catalunya, per aixó pren part en sas alegrías y ab major motiu s'associa als dolors de la seva ánima, á las tristors que li causan las perduas de sos més estimats patricis, dels homes que ab sa inteligencia han universalisat aquesta estimada Patria. Per aixó concorregué ab senyera alsada al enterro del inolvidable Dr. Robert, prengué part en aquell testimoni públich d'agrahiment al patrici esforsat, al campió lluytador, al polítich honrat; per aixó dipositá sobre las despullas del immortal poeta dels catalans, de Mossen Cinto, el llorer y las perpetuines enlassadas ab lo crespó y la bandera catalana, símbol que deya ab modestia: «Gloria eterna, recort etern, dol per la Patria afligida, que ha mort son cantor, el poeta de sas montanyas, de sas flors y de sos sentiments».

L'«Orfeo» va volersen despedir de qui li doná poesías com «L'Emigrant» y «La mort del Escolá», cantanli unas absoltas en lo Casal de la Ciutat, en aquell memorable Saló de Cent, que per aquells jorns estotjaba sas despullas. Jo vull recordarmen d'aquells solemniosos moments. En mitg de un respectuós silenci, las voltas retornavan com cántichs devallats del cel las sublimes notas dels responsoris d'en Victoria; els ulls guspirejavan, els cors s'endolorian, els llabis tremolosos endressavan tendra pregaria per l'ánima del poeta, l'escolanet de Montserrat ab sa seráfica veu omplenaba els aires d'armonía y ens deya que nostre

cantayre *dins lo cel entrá*. ¡Mossen Cinto, desde la divinal gloria ahont reposeu, reveleu als cantors de Catalunya el sagrat misteri de vostra inspiració, feu que seguint las vostras petjadas puguin donar els poetas á l'ánima de nostre poble la sublim concepció del sacrifici confortantla ab lo balsam del Ideal.

* * *

El día 8 de Maig l'«Orfeo Catalá» prengué part en la solemne funció relligiosa que anyalment dedica el Col·legi Notarial de Barcelona al seu gloriós Patró Sant Joan Evangelista, en l'Església parroquial de Sant Agustí. En aquest piadoso acte l'«Orfeo» hi cantá la gran missa dita del Papa Marcelo, de Palestrina. L'«Orfeo», que ab lo lluhiment acostumat porta á cap son comés, rebé moltes y valiosas felicitacions.

El día 11 de Juny tingueren lloch solemnes funerals pel bé del ánima dels socis difunts en la parroquial Església de Sant Agustí.

Cal consignar també que'l día 8 de Juny tingué lloch la festa solemne del repartiment de premis als noys que concorren á las classes del «Orfeo». Aquest acte revestí gran lluhiment. Nostre Vispresident, senyor Moragas, D. Vicens, feu un magnífich parlament elogiant als mestres del «Orfeo», felicitantlos pel bon éxit obtingut y encoratjantlos perque continuin en la doble tasca que ve imposantse l'«Orfeo», trevallant sens descans en bé del Art y de la Patria.

Visitas

L'enveuable bon nom del «Orfeo Catalá» creix cada jorn. Las visitas d'hostes il·lustres continúa essent una de las satisfaccions que gaudim ab frenetich entusiasme, els qu'ens preocupem del avens de nostra Patria y de la extensió de sa cultura.

El día 6 de Janer rebérem la visita del mestre Pedrell. Vingut á Barcelona ab motiu de la seva trilogía «Els Pirineus», posada en escena en nostre Gran Teatre, l'«Orfeo Catalá» se cregué joyós de poderlo convidar á sentir en son local social las més triadas composicions del repertori. L'admiració del mestre Pedrell fou inmensa, puig anys enrera creya impossible realisar en nostra terra el projecte de constituir una entitat coral de la faisó de nostre «Orfeo Catalá». Aquesta tasca creya restava limitada tan sols als pobles frets y reflexius del Nort. El mestre Pedrell havia oblidat que ab la fé, la patria y l'amor á Catalunya, desota un cel

blau rublert de llum, embolcallats per un ambient tebi embaumat de flairas deliciosas y endormits pels murmuris del mar llatí que l'acarona, s'hi engendraba una generació de homes de ideal reflexiu que arribaria á fondre la inspiració febrosa, ab la reflexió serenã, l'imaginació esbojarrada, ab la ferma voluntat.

Heus aquí el misteri de nostre «Orfeo», una ànima refinada sadollada del ambient de la terra, ab ardentes guspiras de la imaginació arrebatada y somniadora del Mitjdía, y ab las serenias y fermas intelectualitats del Nort. Per aixó l'«Orfeo Catalá», compenetrat ab l'ànima de Catalunya, fa sa via; per aixó Catalunya, al estimar á son prehuat «Orfeo», hi veu quelcom més que un estol de cantayres aymadors del art, hi veu tota una brancada fillola del arbre que ab gaya florida escampa arreu per tot Catalunya, flairas que fan revivre, flairas de Patria, de Fé y de Amor.

Lo día 22 de Novembre rebérem la visita dels concertistas senyors Casals y Baüer. Ab aquest motiu tingué lloch una festa que resultá á la fi molt entusiasta, puig celebrantse á la mateixa hora un banquet en honor del literat senyor León Pagano, feren cap á nostre casal bon nombre de personalitats del autonomisme y renaixement catalá. Ab motiu d'aquestas visitas, nostre llibre d'autógrafos s'ha enriquit promettent esser prompte un testimoni escrit de l'admiració que desperta nostra institució á las eminencias artísticas y literarias d'Europa.

Hem rebut durant l'any la visita de algunas corporacions. Cal parlar en primer terme de la del coro «L'Eco de Catalunya», que dirigeix nostre subdirector el mestre Comella. Dit coro interpretá, en obsequi á nostre «Orfeo», diferents composicions de son repertori ab una justesa y bon gust dignes de tot elogi, que deixá ben satisfeta á la nombrosa concurrencia de socis que tingueren la sort de poderlos escoltar. Per l'«Orfeo» fou una diada de joya, donchs vegé en l'«Eco de Catalunya» un progrés que fora un triomf que s'estengués als coros de tot Catalunya, puig representaria el regnat del art y del bon gust.

Els estudiants de l'Escola de Comers, de Montpel·lier, de retorn d'una excursió á Mallorca, feren cap á Barcelona, y no volgueren deixar passar aquesta ocasió sense tornarnos la visita que en nostra excursió al Mitjdía de Fransa ferem á la seva Associació. Aixó fou falaguer motiu pera recordar los jorns d'aquell romiatje artístich. Tornaren ells á veurer de la vora todas las manifestacions de vida de nostra Catalunya, y ab son entussiasme quedarem nosaltres fermament convensuts de que la joventut del altre vessant dels Pirineus compren nostres aspiracions, sab lo fonament de nostres desitjos d'autonomia y batega, com nosaltres, per la santa llibertat.

Lo día 29 de Novembre ens obsequiá ab sas típicas sardanas la Cobla de la Bisbal. Las sardanas d'escayent popular omplenaren aquestas

parets de dolsas armonías, y nostres cors de somnis y de esperansas. La sardana, ab forsa invasora, guanyant cada any nous territoris, arribará á esser el ball popular desde el Pirineu al Ebre. Aquell jorn en ballarém una de majestuosa, serena com el genit catalá, bonica com la xamosa pageseta de caputxa blanca y airós gipó, ampla com l'ambient de la Patria ab sas fronteras per fitas y 'ab son bell Montserrat per centre. Femne un símbol de la sardana. Giravoltem ab ferma encaixada d'amistat tots els catalans, proletaris y burgesos, ballem la sardana y fem per manera que sia l'amor á la Patria la forsa qu'ens mantingui units, serens y reflexius.

Vetlladas musicals y Conferencias

Durant l'any 1902 la vida corporativa ha sigut verament lo comens d'una nova manifestació d'activitat y d'adaptació á las novellas orientacions del Renaixement Catalá, iniciantse per medi de conferencias, vetlladas musicals, sessions de projeccions, etc., una *extensió* de cultura que ab lo temps y bona voluntat podria fer náixer una hermosa institució, la Universitat popular necessaria á Catalunya per la conquesta de la seva somniada autonomia.

L'eminent pianista En Joaquim Malats, dedicá, el día 21 de Janer, un notabilíssim concert de piano als coristas del «Orfeó Catalá». Recordar ab mágica evocació aquellas escullidas composicions de Schumann, Beethoven, Gluck y Chopin, es deleitosa *reverie* pels aymadors del art serio, despullat d'efectismes. Lo delicat obsequi del distingit concertista fou agraht ab mostris d'una devoció de creyent, envers son art y la seva indiscutible maestría. Com á recort de tan bella sessió ens honrem possehint una fotografia que ha vingut á engroixir la galeria de notabilitats que han passat per aquesta casa, arracés dels bons aymadors del art.

Concert que en Joaquim Malats dedicà als coristas del «Orfeó Català», lo dimars, 21 de Janer de 1902, á dos quarts de deu del vespre, baix lo següent programa:

PRIMERA PART

Carnaval (op. 9) Schumann

SEGONA PART

Alceste (caprice) Gluck-Saint-Saens

Sonata (appassionata) Beethoven

TERCERA PART

Polonesa en *mi b.* Chopin

Preludi en *re b.* »

Balada en *la b.* »

Nocturn en *si menor.* »

Polonesa en *la b.* »

El día 2 de Maig l'eminent pianista N'Enrich Granados dedicà als coristas del «Orfeó Català» un recital compost d'obras de Beethoven, J. S. Bach, Schumann, Chopin y Saint-Saens.

Dir que l'exquisit concertista va lograr captivarnos ab son seriós programa y que ab devoció d'artista va desgranarlo magistralment, fora certament tan sols una lleugera mostra de nostre profund agraïment, empró els xardorosos aplaudiments qu'encara réssonan, pogueren demostrarli l'admirable y fonda impressió d'art qu'ens comunicà ab son bon gust y ab sa impecable execució. «L'Orfeó Català» remercia aquesta proba d'estima y se sent envanit de poguer admirar en las parets de sa casa pairal el retrato de tan distingit consoci donat com á remembransa d'aquella artística vetllada.

Recital que N'Enrich Granados dedicà als coristas del «Orfeó Català» lo divendres, 2 de Maig de 1902, á dos quarts de deu del vespre, baix lo següent programa:

PRIMERA PART

Sonata n.º 21 (op. 53) (Aurora) Beethoven

SEGONA PART

Sarabanda (*de la 1.ª partilla pera piano*). J. S. Bach

Fantasia cromática y Fuga. »

TERCERA PART

Au soir. Schumann

Papillons noirs. »

Nocturn en *do sostenido menor* Chopin

Polonesa en *mi bemol menor* »

Allegro appassionato Saint-Saens

La nit del 21 de Maig la senyoreta Angelina Kolb, deixeble del Mestre Vidiella, ens honrà dedicantnos un Recital de Piano. Un'altre volta quedaren demostradas las condicions didácticas del Mestre Vidiella. El programa seriós escullit per la presentació de tan distingida concertista, demostrá las altas qualitats del mestre y lo aprofitadas que havian sigut las sevas lliçons.

Desgraciadament la emoció y el delicat estat de salut de la senyoreta Kolb deslluhiaren quelcom la delicada tasca de tan estimable artista. «L'Orfeo Catalá» desitja ocasions pera tornarla á festejar ab sos aplaudiments.

Recital de piano que la senyoreta Angelina Kolb dedicá als coristas del «Orfeo Catalá» lo dia 21 de Maig de 1902, á dos quarts de deu de la nit, baix lo següent programa:

PRIMERA PART

Chacone	Hændel
Sonata en la major	Scarlatti
Variacions seriosas	Mendelsshon
Scherzo, capritxo	»

SEGONA PART

Preludis en <i>re bemol</i> y <i>si bemol menor</i>	Chopin
Nocturn en <i>do menor</i>	»
Barcarola	»
Vals en <i>la bemol</i>	»

TERCERA PART

Berceuse	Grieg
Rapsodia húngara en <i>sol menor</i>	Brahms
Impromptu, vals	Raff
Réverie	Schumann
Rapsodia n.º 13.	Listz

De retorn de Terra Santa, nostre President D. Joaquim Cabot, volgué fernos participar de totas las sevas impresions de viatge, donantnos dos instructivas y amenas conferencias ab projeccions de vistas presas en aquellas terras que tants recorts guardan y que tantas reliquias conservan per tots els bons cristians. Els propòsits del Sr. Cabot se realitzen, mercés á sas qualitats de molt expert excursionista, excelent observador y molt especialment per la encertada idea de fer passar per devant de nostres ulls la visió d'aquells sants llocs.

Intimament el Sr. Moragas (D. Geroni) ens doná un'altra sessió de

progeccions, de vistas presas en tots los indrets de Catalunya, fentnos reviure els monuments arquitectònichs de las etats passadas y mostrantnos lo que may passa: la espléndida bellesa de nostre terror.

De retorn de la excursió feta per nostres delegats al Congrés de Música Religiosa celebrat á Bruges ab motiu de l'Exposició d'Art Antich, el Sr. Moragas (D. Vicens), y 'ls Mestres Salvat y Pujol, ens oferiren una hermosa vetllada en la qu'ens mostraren el génit del poble flamench, la importancia que revestí el Congrés y la bona acullida donada als delegats catalans. Un petit coro ens feu sentir deliciosas mostrars del Cant Gregoriá, seguint las petjadas del seu restaurador Dom Pothier.

Concerts

Jo no vull deixar de parlarvos, encara que sia solzament de passada, de las tascas artísticas del «Orfeo» durant l'any 1902. Nostre estimat mestre En Lluís Millet sabrá dirvos, ab aquell llenguatge encisador que li surt de la seva ànima, sempre infantívola per la fresca aroma de ingenuïtat, tot lo que significa el treball esmersat en conreuhar l'art musical, las obras capdals dels mestres de tots los temps, y ab especial predilecció aquesta música catalana, que enlayrantse desde la cançó popular arriba, mercés al génit de mestres com en Nicolau, fins á la sublimitat de las grans concepcions.

Ab motiu de la visita del «Orfeo Pamplonés», l'«Orfeo Catalá» se cregué obligat á demostrar la seva simpatía envers tan estimable Societat. El día 17 de Janer tingué lloch en lo teatre de Novetats lo primer concert prestantse gustosíssim nostre «Orfeo» á donar sa cooperació. Grans mostrars de germanor esdevingueren, ab motiu d'aquest concert, entre navarros y catalans; cantantse el *Guernikako arbola* y *Els Segadors* ab entussiasme delirant que arribá á un grau indescriptible al enllasarse el penó del «Orfeo Pamplonés» ab la nostra Senyera. Pera remembransa d'aquest hermós acte de germanor, ferem ofrena al «Orfeo Pamplonés» d'una llassada dels colors catalans ab una dedicataria brodada ab fil de plata.

Segona part del concert, per l'«Orfeo Catalá»:

La Mare de Déu	Nicolau
Lo Rossinyol	Mas
La Aucellada	Jannequin

El 9 de Mars tingué lloch un concert dedicat als socis protectors. S'hi estrenaren el motet de Bach *No't deixo Jesús*, á dos chors mixtes, d'un misticisme corprenedor, causant fonda impressió, especialment el final; el romans de *D. Joan y D. Ramon*, del mestre Pedrell, compost sobre el tema de dugas melodías populars mallorquinas, d'escayent oriental; agrada moltíssim, veyentshi el treball seriós del mestre, y recordantshi en sa estructura las obras dels grans polifonichs.

Entre flors, del mestre Nicolau, es una hermosa composició d'una ingenuhitat corprenedora. Fou repetida á prechs del públich. En aquest concert s'ens presentá nostre company en Francesch Pujol, fentnos un rich present: *La non-non dels papellons*, dolsa y hermosa melodia original, d'un gust refinadíssim, inspirada en la lletra de Apeles Mestres; y *La Gata y en Belitre*, cansó popular armonisada ab un art que l'acredita, no per fer esperar bons fruyts en el pervindre, sino per donarlos ja en el present.

Programa del concert:

PRIMERA PART

Lo Cant de la Senyera	Millet
Los Xiquets de Valls	Clavé
La non-non dels papellons	F. Pujol
Romanç de Don Joan y Don Ramon	Pedrell
No't deixo, Jesús.	J. S. Bach

SEGONA PART

Las Campanas de Nadal	Comes
Entre flors	Nicolau
La Mare de Déu	Nicolau
Las balladas de Lormont	C. Franck
La Gata y en Belitre (canço popular).	F. Pujol
La Batalla de Marignan	Jannequin

Lo día 13 de Mars, ab motiu de la vinguda á Barcelona de la célebre «Orquesta Lamoureux», de París, creguerem fer un acte de cortesia, dedicant á tan distingits artistes un concert extraordinari. La concurrencia fou nombrosa y distingida. L'entussiasme, com sempre, demostrá la fonamentada reputació de nostre «Orfeó». Los professors de la «Orquesta», complaguts d'haver tingut ocasió de sentirnos, feren elogis sentidíssims del «Orfeó Catalá» y de son mestre. Al despedirlos de tornada cap á París, poguerem sentir que esperavan nostra visita, assegurantnos un falaguer éxit.

Programa del concert:

PRIMERA PART

Lo cant de la Senyera.	Millet
Las sagetas que amor tira (Madrigal)	Brudieu
La non-non dels papellons.	Pujol
Entre flors.	Nicolau
La Mare de Déu.	Nicolau

SEGONA PART

No't deixo, Jesús	J. S. Bach
Caligaverunt oculi mei	Victoria
Credo de la Missa del «Papa Marcelo»	Palestrina

TERCERA PART

Lo Rossinyol (Cançó popular).	Mas y Serracant
La mort del Escolá	Nicolau
D. Joan y D. Ramon (Romanç popular mallorquí).	Pedrell
La Gata y en Belitre (Cançó popular)	Pujol
Aucellada	Jannequin

Lo día 13 de Juliol tingué lloch un Concert dedicat als socis protectors, alhora qu'en homenatge al gran poeta Mossen Jacinto Verdaguer.

S'hi cantá, per primera vegada, tota la Missa *Pro defunctis*, á sis veus, del gran Victoria. La segona part fou destinada exclusivament á lletres de Mossen Cinto. Cantarem *L'Emigrant*, de'n Vives; *Entre flors* y *La Mort del Escolá*, de'n Nicolau, y s'estrená el *Divendres Sant*, del mateix mestre, que sens dubte restará una de las obras capdals d'entre las dels moderns compositors.

Programa del concert:

PRIMERA PART

Lo Cant de la Senyera.	Millet
Missa <i>Pro defunctis</i>	Victoria

SEGONA PART

L'Emigrant	Vives
Entre flors.	Nicolau
Divendres Sant	Nicolau
La mort de l'Escolá	Nicolau

Ab motiu de las festas de la Mercé, l'«Orfeo» volgué cooperar als atractius de ditas festas, donant dos Concerts els días 24 y 28 de Setembre al teatre Novetats, y un altre en lo gran festival que l'Ajuntament organisá en lo Palau de Bellas Arts la nit del 28 de Setembre. L'«Orfeo» obtingué en totas aquestas audicions l'éxit mes falaguer.

Programa del primer concert:

PRIMERA PART

Lo cant de la Senyera	<i>Millet</i>
Lo Rossinyol (Cançó popular)	<i>Mas</i>
La Gata y en Belitre (Cançó popular)	<i>Pujol</i>
D. Joan y D. Ramon (Romanç popular mallorquí).	<i>Pedrell</i>
La Mare de Déu	<i>Nicolau</i>
Las Campanas de Nadal.	<i>Comes</i>

SEGONA PART

Los Niquets de Valls	<i>Clavé</i>
Negra Sombra (Balada gallega).	<i>Montes</i>
Canço de Noys	<i>Grieg</i>
Pregaria á la Verge del Remey	<i>Millet</i>
Divendres Sant	<i>Nicolau</i>
Credo de la Missa del «Papa Marcello».	<i>Palestrina</i>

Programa del segón concert:

PRIMERA PART

Lo Cant de la Senyera	<i>Millet</i>
Las Campanas de Nadal	<i>Comes</i>
Las Sagetas que Amor tira (Madrigal)	<i>Brudieu</i>
No't deixo, Jesús (Motet)	<i>Bach</i>
La Mort de l'Escolà	<i>Nicolau</i>
Divendres Sant	<i>Nicolau</i>

SEGONA PART

Los Pescadors	<i>Clavé</i>
La non-non dels papellons.	<i>Pujol</i>
L'Emigrant	<i>Vives</i>
En el bosch.	<i>Moreau</i>
Libera me Dómine.	<i>Victoria</i>
Aucellada	<i>Jannequin</i>

El día 26 d'Octubre prestarem nostra cooperació á la «Associació Musical de Barcelona» pera donar un concert baix la direcció del mestre Lamote de Grignon. En aquest concert s'hi estrená *La Nit de Nadal*, poema sinfónich ab solos y coros d'aquest mestre catalá. L'éxit fou molt

merescut, donchs se tracta d'una composició molt seriosa que demostra els grans coneixements instrumentals del seu autor. L'«Orfeo», que s'encarregà dels coros d'aquest poema, ho feu ab un gran carinyo, per tractarse d'una obra inspirada en la *cansó popular*, molt digna d'esser cantada ab elements que pugan fer gaudir sas innumbrables bellesas.

* * *

Ab motiu de l'exposició d'Art Antich y per iniciativa del Ajuntament, l'«Orfeo» donà un Concert en lo Palau de Bellas Arts la nit del 18 d'Octubre. Prengué igualment part en los dos festivals organitzats ab aquest motiu y que tingueren lloch dirigits pel mestre Nicolau, els dies 16 y 23 de Novembre. En aquestos concerts s'hi cantà, ab gran éxit, lo *Cant elegiàch á la memoria del Dr. Robert*, inspirat en nostre himne popular, música del mestre Nicolau, lletra d'en Guillem A. Tell.

* * *

El día 30 de Novembre, la secció de Noys de nostre «Orfeo», ab los mestres senyors Comella y Salvat prengué part en lo Concert organitzat en lo teatre Principal per lo mestre Perez Aguirre, á benefici de son aventatjat deixeble el nen Massià y Prats, al objecte de que li fos possible continuar els seus estudis en lo Conservatori de Bruselas. Fou una bella mostra de solidaritat que li donaren nostres aixerits bambins.

Excursions

Tampoch l'any 1902 l'«Orfeo» limità la seva campanya artística á Barcelona. Convidats per moltes poblacions de tot Catalunya y per algunes del estranger, Marsella entre ellas, no hem pogut complaure á tothom per falta material de temps.

Excursió á Sarrià

Lo día 11 de Maig visitarem lo Desert de Sarrià ab motiu de la festa votiva que en la capella de Santa Eulària se celebraba, costejada pel genial pintor senyor Graner. Fou una festa agradable que deixà falaguers recorts á tots los que tinguerem la sort de assistirhi. Malgrat esser lo temps emplujat, nombrosas familias escoltaren las cantadas del «Orfeo».

Cal fer menció dels 25 vellets del Institut de Invàlids del Treball que dirigeix lo Dr. Ricart, que tingueren ocasió, ab la nostre visita, de rebrer una alenada de vida, que potser en aquells jorns primaverals els hi feu vesllumar els fochs follets d'un altre alegroya y florida primavera esvanida al atansarse l'hivern de la vida ab sas tristesas y ab sos dolors.

El nostres orfeonistas foren molt festeijats, servintsens ab abundor dolsos, vins y cigarros. Nostre agraphiment restá perdurable per los senyors Graner y Ricart, que prodigaren sos obsequis al «Orfeo Catalá» ab tanta distinció com entussiasme. Igualment ha de constar l'atenció de la Gerencia del ferrocarril de Sarriá al possar á disposició del Mestre el cotxe-saló.

Excursió al Vendrell

Ab motiu de la festa major del Vendrell, el día 27 de Juliol realisarem una excursió á dita vila.

Fórem rebuts á la estació per un bon aplech d'entusiastas companys de causa y per un piquet de la guardia civil ab maüers. Al sortir de la estació forem corpresos per un espectacle de llum y de color, tot lo típich de la terra, las grallas sonavan, els Xiquets de Valls alsavan atrevits espadats, els balls dels diables y pastorets ab fresa aixordadora, dansaban y enjegaban carretillas, la música tocaba alegroyas marxas; el poble, ab crits de joya, saludaba la aparició del «Orfeo».

Organisada la comitiva, obría la marxa la Societat «La Lira» ab son estandart. Tot el curs, fins á la Plassa, fou un carinyós saludo imponent y pintoresch; la gent, estivada pels carrers, terrats, finestras, y balcons, archs triomfals, xamosas ninas ab sas ombrelas de colors, caliu de patria, apabaygat pel odi que fan naixer accions de homes mancats de seny, criminals malfactors que no poden capir la majestad de nostra Patria.

Arribats enfront de la Casa de la Vila, l'Ajuntament ens acullí ab xardosos aplausos. Cantarem «Lo Cant de la Senyera» en mitj de relligiós silenci, d'aquella munió de gent que recullí sas darreras notas ab un atronador aplaudiment. Els Xiquets de Valls aixecaren al só de grallas y tabals un espadat de sis que fou aplaudit ab entussiasme pels nostres orfeonistas.

Després de haver saludat al Ajuntament, l'«Orfeo» se dirigí á l'església cantantse el Kirie de la Missa de Palestrina, el Caligaverunt, de Victoria y la Pregaria á la Verge del Remei, de Millet. Durant el dinar la

«Lira Vendrellense» obsequià al nostres coristes cantant ab gust exquisit els Xiquets de Valls y dues composicions d'en Pau Casals, fill del Vendrell. El concert fou un éxit inmens; el poble compregué, ben prompte, lo que era nostre «Orfeó», y demostrà capir perfectament las obras que li ferem escoltar. L'entusiasme patriòtich cová fondo, y ab nostras cantadas demostrarem lo innecesaria que era la presencia dels maüers en una festa artística, en la que hi preñian part principalísima, senyoretas y nens.

Tingué lloch el concert en el Teatre Tívoli, cantantse 'l següent programa:

PRIMERA PART

Lo Cant de la Senyera	Millet
Lo Rossinyol (cansó popular)	Mas
La Gata y en Belitre (cansó popular)	Pujol
Pregaria á la Verge del Remey.	Millet
La Mare de Deu	Nicolau
Aucellada	Jannequin

SEGONA PART

Los Pescadors.	Clavé
L' Emigrant	Vives
Brindis del Rhin.	Mendelsshon
La Verge bressant	Franck
Divendres Sant	Nicolau
Credo de la Missa «Papa Marcello»	Palestrina

Tornárem del Vendrell ben satisfets y alegroys, donchs una alta fita era posada en lo camí de reconquesta emprés per l'«Orfeó». Tan si val que els maüers ens acompanyin; nosaltres, ab nostras cansons, tenim més forsa; nosaltres, ab nostras cansons, escampem arreu llavors d'amor y de progrés, mentres els altres mostran armas facricidas, parlan d'odis y de tiranías; nosaltres som misatjers del temps novell, volem fonamentar els pobles en l'ample criteri d'amor y de progrés y de las eynas facricidas en volem fer eynas de treball esgrimidas, no per sectaris assalariats, sino per homes de ferma musculatura; sans de cor y d'ànima; puig respirarán fondament un ambient de vera llibertat.

Excursió á Bruges

Pera concorre al Congrès de Música Relligiosa celebrat á Bruges els días 7, 8, 9 y 10 d'Agost, foren comissionats los senyors Salvat y Pujol, juntanshi nostre Vis-president D. Vicens de Moragas, que pagá de son particular peculi tots sos gastos d'excursió.

El bon lloch á que restá Catalunya en dit Congrés, es ben remarcable al llegir el discurs de nostre Vis-president, publicat darrerament en lo *Butlletí* de la Schola Cantorum de París.

La llengua de nostra Patria serví pera fer avinent á n'aquells devots del art que aquí á Catalunya també hi havia qui se preocupava per l'art; que també existían Associacions que conrehuavan las grans obras del músichs dels sigles passats.

A Bruges l'«Orfeo» hi aná á fer Patria, que ja fa temps que son esperit vola per demunt de las fronteras y entra de plé dins lo Concert dels pobles progresius per ferhi sentir la veu de la Patria ofegada debades per ventadas ponentinas qu'un jorn ó altre minvarán.

Excursió al Masnou

Lo 14 de Setembre realisarem una excursió al Masnou al objecte de donar un concert pera celebrar la inauguració del nou edifici de la Casa Benéfica de dita vila, cedintse los productes de aquest, á benefici de la esmentada Casa. A n'aquest concert que tingué lloch en un local disposat al efecte en l'Hort de Casa Amat, hi concorregué una munió de families de dita vila, dels pobles dels encontorns y fins de Barcelona, contribuhint d'aquesta manera al major lluhiment y al ensemps que al obra benéfica. Mercés á tots, y molt especialment al socis del Ateneo, que saludaren nostre pas per devant de son hostatje ab una pluja de flors y de llores.

El concert fou un continuat éxit, executanse el següent programa:

PRIMERA PART

Lo cant de la Senyera	Millet
Lo Rossinyol (cansó popular)	Mas
La Gata y el Belitre (cansó popular).	Pujol
Negra sombra (balada gallega).	Montes
Los Pescadors	Clavé
Las Campanas de Nadal	Comes

SEGONA PART

L' Emigrant	Vives
Brindis del Rhin	Mendelssohn
La Non-non dels papellons.	Pujol
Divendres Sant	Nicolau
La Mare de Deu	Nicolau
La Batalla de Marignan	Jannequin

Fou finida la festa ab un brenar repartit als coristas. De retorn á Barcelona, reberem l'arreveure d'aquells ardots fills de la costa, y ens emportarem la joia d'haver contribuït ab nostras cantadas á fer que s'esvahisen algunas llágrimas, á fer sentir un altra volta el consol d'aquest bálsam sublim, d'aquesta guspira del cel, d'aquesta flairosa caritat cristiana.

Excursió á Valls

El día 8 de Desembre realisarem una excursió á la important ciutat de Valls. Abans d'esser arribats ja comensaren els obsequis. La Unió Filarmónica, sabedora de que el mestre Millet, acompanyat dels senyors Cabot y Moragas s'havía adelantat á la expedició, determinaren donalshi una serenada ab motiu de la seva visita al Centre Catalanista. Arribats que forem á la estació, hi trobarem una nombrosa gentada entre la que hi figuraban representacions de las Asociacions Catalanistas de Rodonyá, Espluga, Alcover, representacions del Circol Tradicionalista, del Centre de Lectura, del Centre Agricol, de l'Unió Filarmónica y de tots els Gremis de la població. L'aplauso de benvinguda fou aixordador, las encaixadas un desbordament de ver entussiasme de germans que's troban units pels vincles sagrats d'amor á la terra.

La comitiva prengué camí y admirats poguerem contemplar un altre volta tot lo pintoresch, tot lo típic d'aquell hermós camp de Tarragona ahont tan bella florida hi ha esclatat, ahont tan fonda arrelada hi ha pres l'arbre sant de nostras reivindicacions.

Músicas, grallas, tamborinos, Xiquets de Valls, llorer en abundor, balcons empaliats, saludos xardosos de tot un poble restos de la civilisació romana que ens fa forts, tot hi podentnos gaudir del esperit grech que'ns fa artistes.

Enfront de casa la Vila y com á deguda salutació á l'Autoritat popular, se cantaren el *Cant de la Senyera* y els *Xiquets de Valls*. Jamay podrá esser més fonda l'impresió dels nostres coristas. Voltats de duas collas de Xiquets, aixecant espadats allá á la terra clásica, á la mateixa plassa ahont fan cap els braus Xiquets, l'«Orfeo Catalá» hi feya sentir, en mitj de la fonda emoció de tothom, la inspirada obra del gran Clavé. Cóm explicarvos, als que no hi foreu, l'entussiasme que promogué lo darrer adeusiau de tan típica composició. Hi ha que cercar la comparació d'aquell terrible espetech en los bramuls d'un mar agitat per terrible bofarut, era l'alegría y satisfacció d'un poble fort, que fins ab sas riallas causa esglay.

L'esglesia de San Joan es vegé plena d'una munió de gent que s'apilota per poder gaudir de la música religiosa, de aquesta hermosa revelació del home intern, d'aquesta música que fa sentir misteriosos effluvis que fan acotar el cap y doblegar els genolls. La Pregaria á la Verge del Remey, de Millet; *Caligverunt*, de Victoria, y el *Ave Verum*, de Josquin de Pres, foren las composicions cantadas, produhint la fonda impressió que sols poden despertar las ánimas videntas.

Avans del dinar foren visitats per nostres orfeonistas els artístichs monuments y antiguitats de la vila, essent acompanyats y molt festejats pels socis del Centre Catalanista. El concert fou un constant aplauso; aquella distingida concurrencia quedaba embadalida, sorpresa y frissosa d'entussiasme al anarse desgranant el programa. Fins la guardia civil, que aquesta vegada no portaba el maüsser, trobantse embolcallada per aquella alenada de pau, d'art y de cultura, feya servir sas mans per juntar el seu aplaudiment al entussiasme del públich. Ja la veyeu la nostra força, es invencible, no cal donchs oposarhi resistencia, tot ho arrebassará, fins el cor dels que vingan de llunyanas terras, ab la missió de deturar nostra majestuosa creixensa.

El concert s'executá baix el següent programa:

PRIMERA PART

Lo cant de la Senyera	Millet
Lo Rossinyol (cansó popular)	Mas
La Gata y en Belitre (cansó popular)	Pujol
La Mare de Deu	Nicolau
Don Joan y Don Ramon (romans popular mallorquí).	Pedrell
Aucellada	Jannequin

SEGONA PART

Los Xiquets de Valls	Clavé
L' Emigrant	Vives
Cansó de Noys	Grieg
Pregaria á la Verge del Remey.	Millet
La Mort de l'Escolá.	Nicolau
Credo de la Missa del Papa Marcello	Palestrina

Finida l'excursió á Valls, retornarem á Barcelona ab la joya de haber contribuït una altre volta á fer reviure per tot Catalunya l'esperit catalanesch que ha de foragitar totas las maluras portadas per una inculta forasteralla.

Inventari de la Biblioteca literaria y del Arxiu musical

del Orfeó Catalá

BIBLIOTECA LITERARIA

Segons inventari actual	obras 729	volums 883
» » del any passat	» 609	» 751
<i>Aument</i>	» 120	» 132

De las obras ab que s'ha aumentat la nostra biblioteca han sigut adquiridas 42 ab un total de 52 volums, y 78 ab un total de 80 volums, son donatius de las entitats y senyors següents:

Ilm. Dr. Joseph Torras y Bages, Bisbe de Vich. — Centre excursionista de Catalunya. — Institut catalá de las Arts del Llibre. — D. Santiago Rusiñol. — D. Joaquím Cabot. — D. Vicens de Moragas. — Don Joseph M.ª Comella. — D. Joan Salvat. — D. Antoni Ribera. — D. Manel Rocamora. — D. Eussebi Viladoms. — D. Joan Sala. — D. Joaquim M.ª Ribalta. — D. Alfons Artís. — D. Emili Junoy. — D. Ignasi Valentí Vivó. — D. J. Falp Plana.

ARXIU MUSICAL

OBRAS

Segons inventari actual.	802
» » del any passat	753
<i>Aument.</i>	49

PARTS CORALS

Segons inventari actual	17,870
» » del any passat	16,440
<i>Aument.</i>	1,430

Mohiment de la Secció Coral

Nostra secció coral ha tingut durant l'any 1902 escàs mohiment. Veushoaquí demostrat:

	1901			1902		
	Deixebles	Coristas	Total	Deixebles	Coristas	Total
Secció de noys.	32	41	73	29	50	79
» de senyoretas	11	76	87	8	71	79
» d'homes.	13	87	100	22	90	112
Totals.	56	204	260	59	211	270

Per sos treballs constants y verament desinteresats, debém citar en aquest lloch tots los mestres de nostra institució, molt remarcablement per son entussiasme y encertada tasca la professora de cant Na Emerenciana Werhle, aixís com los demés mestres auxiliars: Srtas. Margarida Obrador y Antonia Sancristofol y En Francesch Pujol.

De la mateixa manera debém agraïment als caps de corda senyoretas Pilar Roca, Assumpció Cardona, Loreto Roca, y Delfina Ticó; senyors Joan Blanch, Domingo Guitart, Joseph Ferrer y Enrich Escofet.

Nostre local social ha sofert, durant l'any passat, algunas milloras pera aumentar son confort; també s'ha enriquit ab alguns presents, deventse citar en primer terme las hermosas telas dels pintors senyors Llimona y Sans, un retrato del mestre Millet, degut al excelent llapis del genial Casas; una estatua d'en Rafel de Casanova, reproducció de la que figura en lo vestíbol del Parch, adquirida per subscripció entre els socis; y una grandiosa bandera barrada, obsequi dels coristas.

Igualment debém donar mercés al senyor conservador, D. Victor Brosa y Sangermán per lo projecte y direcció del fanal artístich que decora l'escala de nostre hostatje.

El dos projectes que nían dins del cervell de tots nostres consocis, l'adquisició d'un edifici pera hostatje social y la formació d'una caixa de Previsió y Socors, han sigut estudiats ab molt bona voluntat durant l'any

darrer per las respectivas comissions nombradas al efecte. Pera facilitar lo primer projecte, fou acordada en Junta General la modificació dels Estatuts y Reglament. Respecte á la caixa de Previsió y Socors, presentat lo projecte de la comissió, s'acordá ampliar aquésta pera que estudiés la forma de portarlo á la práctica.

Heus aquí las manifestacions vitals de nostra Associació durant l'any finit. L'«Orfeo» no tan sols viu y progressa pel goig de Catalunya, sino que sembla conservar forsas latents, que es ben cert li asseguran l'èxit de novas y grans empresas. A la lluyta donchs, ara y sempre, á la lluyta pera conquerir l'ideal de perfecció vesllumat en somnis de ubriacadora fantasía; á la lluyta pera fer reviure cors catalans que esmaperduts no combregan en lo sant amor á la Patria; á la lluyta pera enlayrar á Catalunya y sa barrada senyera fins als núvols, tornaveu dels seus planyivols cántichs de llivertat que al devallar del Cel purificats ab efluvis divinals escampan arreu per planurias y montanyas, dolça armonía precursora de la bonanova; santa pau, reveladora de novells jorns de benauransa. Endresseulos á Deu, braus cantors, tots aquests poétichs murmuris d'arbredas y cascates, tots aquests armónichs xerroteixos d'aucells, totas aquestas melangiosas cantadas d'anyorivols pastors que vos serveixen pera teixir ab vostre art frescas melodías ab garlandas de gloria, endresseulos á Deu els remors de la boscuria que son faisó de la terra que ell vos donará santa inspiració pera cantar tots aplegats un grandióss hossana á la Redempció de Catalunya.

He dit.

Recort artístich del

'' Orfeo Catalá ''

llegit pel Mestre

En Lluís Millet

ESTIMATS amichs: Es bó de tant en tant recullirse y fer examen de consciencia; mirar si'ls actes per un realisats están conformes ab las santas lleys de la Veritat, impresas en el fons de la consciencia humana. L'acte d'avuy te quelcom d'aixó, de reculliment que fa recort dels actes realisats per nostra institució estimada durant l'any 1902.

L'amich Luque prou vos haurá remogut aquets recorts ab l'entussiasme que cova son cor noble; jo potser una mica impertinent, vinch á continuar l'examen, pro particularisantlo á la part artística de nostra tasca, qu'es la forma vital de nostra institució.

L'«Orfeó Catalá» es estimat per la gent intelectual com un trovador nou que cantant desperta sentiments nobles, refent l'ánima catalana, ajudant al revifament de las arts bellas, peixant la fam d'ideal de nostre poble, aixecantlo de lo baix y material y enlayrantlo cap á las cosas altas y espirituals.

Aquesta estima havem guanyat y aquesta estima havem de conservar, essentne cada moment més dignes. Pera lograr aixó, havém de tenir consciencia tots de lo que som y de nostre paper que, diríam, representem en el modern renaixement catalá.

Las necessitats del home son complexas. Format d'ánima y cos, d'esperit y materia, te necessitats morals y materials; y així com l'esperit es superior á la materia, las necessitats morals están per sobre las materials.

Los homes forman rassas, per necessitat de sang, de tradicions, de costums, de la terra y cel que'ls rodejan; aquest conjunt d'individuos forma com un gros individu, hu, indivisible; un gros cos y una gran ánima, que també te, y ab més forsa, las necessitats del individu simple; necessita del pá pel cos y del pá per l'esperit. Nostre Senyor ho digué, *no viu solsament de pá l'home*; es á dir, viu del pá del esperit també. Pro aquestas necessitats tenen tants matissos, com matissos tenen las rassas.

Nosaltres som de rassa catalana; nosaltres representem en aquest gros cos y ánima catalana una part de son esperit, la part emotiva, la part sentiment; y com més aquest sentiment siga pur, noble y enlayrat, més digne será la personalitat catalana. Catalunya en te moltes de necessitats materials, pro potser no tantas com se pensa. Si els que som element moral no revifem de valent la part noble d'aquest ser, el desequilibri el portará á l'embrutiment.

Veusaquí com es noble la nostra tasca y quant delicada. Havem de

tocarli el cor al catalá, havem de cridarli continuament *Sursum corda*; Aixeca'l cor! y perque ell ho senti es precis diguem ab veu plena d'emoció y amor; ab veu sincera d'abnegació, havem de clamar ab veu que li remogui la conciencia de son esser; ab veu que hi hagin ressons de la veu antiga de la Patria, la veu íntima que guarda els accents de las alegrías y tristesas del temps passat; que guarda els accents de la mare al fill, del espós á l'esposa; els accents dels que moren, dels que naixen, dels que gosan y dels que sofreixen: es á dir, amichs meus, si volem que Catalunya nos escolti, que vinga á nosaltres, que aixequi'l cor enlayre, li havem de donar art seu propi, such de sos ossos, *Art catalá*.

Per aixó al repassar las composicions estrenadas l'any passat, havem de sentirne goig: de nou, n'hi ha set de catalanas de nom y de fets; set d'autors catalans y de sava fortament catalana. Esmentem primera-ment el romanç popular de *Don Joan y Don Ramón*, del mestre Pedrell. Aquest mestre, á qui l'«Orfeo» deu agraïment per mols conceptes y per aixó nos honrem tenintlo per soci honorari, es respectat avuy día per tot el món musical com á compositor de gran relleu.

D'ell poden pendrer exemple els flachs de voluntat que desfalleixen al creurers incompresos de la multitud, els que creyent la gloria á dos dits del front, solsament trevallen per vanitat supérflua y s'arreconan indolents ab la rialleta despreciativa, ó 's venen la dignitat d'artista per dos xavos partits pel mitj. El mestre Pedrell es un exemple lluminós del artista fidel al art noble. Ell es el primer campió en tot Espanya de la dignificació de la cansó popular, fentla servir d'embrió de sas obras més capdals.

A ell devem lo més gros impuls á la restauració de la música relligiosa en nostra terra. Sa veu fou la primera que ensalsá la música clásica relligiosa del sigle xvi. Ell fou el primer en nostres temps qui ens feu sentir la emoció intensa de Victoria y de Palestrina. A ell deu l'«Orfeo» gran part de sa fesomia característica, perque d'ell aprenguerem la devoció á aquells models del art musical mes excels, del art veritablement relligiós y per lo tant més trascendental. Perque com vos he dit al comensament y es cosa vella, l'esperit sura per sobre la materia y la part més alta del esperit es la que s'acosta més á Deu. ¡Com lo devem respectar y estimar al mestre!

Lo *Don Joan y Don Ramón* jo'l tinch per una obra intensa de sentiment y de expressió ben catalana, no solsament per las melodías que son mallorquinas, sino per la factura sobria y simple que tant be lliga ab lo superb romanç, una de las joyas de nostre romancer popular. La composició d'en Pedrell es d'un estil ben propi, ben singular. Aquesta obreta

fou composta pera la Capella de Manacor, un bell rebrot del «Orfeo Catalá», en l'Illa daurada.

Després del poemet del mestre Pedrell, esmentem las tres composicions que estrenarem del mestre Nicolau, que be li toca: *Entre flors, Divendres Sant y'l Cant elegiach al Dr. Robert*.

A mida que creix el cercle d'obras chorals que produheix el mestre amich nostre, més creix l'admiració y també l'orgull que sentim per haver sigut nostre «Orfeo» el primer impulsor qu'ha mogut al artista á crear aquesta música qu'es nova y es nostra, qu'es moderna y te la sava de la cansó típica del terror, qu'es conscient y inspirada; música de mestre y de poeta, música la expressió més alta de la catalana del renaixement modern. Jo, amichs, cerco entre la música choral moderna del mon civilisat lo millor que surt á l'estampa, y gayrebé no trovo res que iguali la finesa de sentiment, la sensibilitat exquisida, expressió lluminosa d'un ánima enlayrada, de las obras chorals del mestre Nicolau. Sens dubte las obras anteriors á aquestas, *Hénora*, *Lo triomf de Venus* y sas obras teatrals, tenen gran valor artístich, pero, á mon entendre, qué n'están de lluny de la sinceritat, de la escalfor íntima que's despren de *La Mare de Deu*, de *La Mort del Escolá* y del superb *Divendres Sant*! Y aquest miracle 's deu á la cansó popular, á aquesta música naturalment nostra, qu'al naixer ja la portavam á dins, que sempre 'ns ha semblat que ja l'havíam sentida; y es que ja bressava á nostra mare, ja feya dansar á nostres avis y per aixó te la fesomia de nostra sobrietat, de nostre simplicitat, per aixó te'ls accents de nostra parla. La cansó popular ha tocat el cor d'En Nicolau, y ell n'ha quedat ab l'esperit encantat, se n'ha enamorat y las sevas obras surten flayrosas d'amor, humidas de sentiment, espirituals, bonas, que tocan al cor del poble y el fan bó y devot de la bellesa.

De las tres composicions estrenadas l'any passat, lo *Divendres Sant* n'es la sobirana. Es l'exteriorisació d'una impressió profunda que l'autor guardava desde infant en el fons de son esser, l'impressió qu'ell mateix hermosament explica en la carta que m'enviá pera insertar en el programa del día del estreno: la impressió de la Semana Santa tradicional, l'impressió d'aquell Dijous y Divendres Sant: *diada mística en que tot se atura pera somniar; la vida material calla pera que l'esperit percibeixi millor l'eco de lo Etern*. Y els acorts mistichs de la polifonia clásica relligiosa alternan y se confonen harmoniosament ab la tonada popular, encens y farigola, lo Etern y lo humá. La Humanitat sent el pes de la creu santa á sobre seu y en sent la forsa redemptora. El mestre s'ha servit de textos llatins litúrgichs vestintlos ab la clásica armonía relligiosa y de textos catalans de Mossen Cinto animats escayentment ab tonada d'ayre popular. Aquestos dos elements profundament sentits son

exposats separadament, després s'atrauen un á l'altre fins que's fonen ab mística abrassada resolent tot plegat en aquell:

« Al cel alsa 'l cor
tu que al cel caminas
plorant de dolor,
que allí 't riu la flor
d' aqueixas espinas »

en que's condensa tot el profund sentiment que ha dictat aquest sublim poema.

Entre Flors es un idili d'una gran delicadesa y d'una simplicitat volguda. La frase l' « Infantó somriu — la Mareta plora » és d'una tendresa que corren; ella sol val tota la composició.

Lo Cant Elegiach á la memoria del Dr. Robert, es un cant digne de la explosió d'amor que hi hagué á Catalunya quan la mort del bon patrici. Casi tota la composició está construhida ab los accents melódicos y rítmichs d'els *Segadors*. Molts al escoltar lo *Cant Elegiach* tot hi sabent que hi havia recorts dels *Segadors* no'ls hi sabían trovar, lo que proba el talent del compositor; porque qui vulga fer música de la terra, no's cregui pas qu'en tinga prou en apropiarse sos cants, no; la cansó s'ha de filtrá en l'ànima del compositor y s'ha de transformar en substancia nova, propia del artista creador.

Per axó principalment també havem de tenir en gran estima *La Nit de Nadal*, d'En Lamote, qui ab sa última obra s'ha posat en lloch ben alt entre'ls compositors de la terra. La cansó catalana també l'hi ha tocat el cor, y per aixó en la *Nit de Nadal* hi han pàginas tan íntimament sentidas, ben dignes de la poesia jove, ideal, del malaguanyat Casas y Amigó. Escolteu, sino, la *Cansó de Marta*, que jo no vos vull pas alabar porque ella sola s'alaba y es impossible esplicarne la suau melangia, el profund sentiment que s'en despren; es cosa massa íntima. Sols vos faré notar alló mateix qu'he fet notar mes amunt; que aquí la cansó popular s'hi ha fos y n'ha sortit nova: la cansó popular del *Noy de la Mare* n'ha sigut ben be lo génesis, pro n'ha sortit ab la fesomia del temperament musical d'En Lamote; y aquesta assimilació llegítima del cant popular la trobareu en el *Cant dels Angels*, en la Anunciació als pastors y en el Ballet d'aquestos d'una franquesa melódica extraordinaria y també la trobareu en molts altres fragments del poema.

Altres mérits te aquesta obra; y son el treball armónich, rich, robust, interessant, sense extravagancias maniáticas y la instrumentació rica y fluida, plena y transparent que demostran un músich de gran talent. Es per tot aixó que l'« Orfeo » ha de estar gojós d'haver cooperat en la execució de obra tant notable.

Y ara permeteu que vos parli ab un goig especial del mes jove de la

colla, del que s'ha fet en aquesta casa, del que aquí ha format son gust, del que aquí ha après casi tot lo que sab, fins l'entussiasme per l'Art y per la Patria: En Francesch Pujol. Perqué l'«Orfeo» fa moltes cosas, fins fa compositors. Y ab aixó no's pensi en Pujol que li vull retallar cap mérit propi; no, molt al contrari. En religió ja sabem que la gracia ve de dalt; nosaltres pobrets tenim lo qu'ens donan y sabem conservar y fructificar; quants n'hi ha que llensan y malgastan aquests cabals! Nostre mérit, donchs, consisteix en posar á guany las cualitats que Deu nos ha donat. L'«Orfeo» ha sigut la Providencia ó lo medi de que s'ha valgut la Providencia pera desenrotllar las facultats d'en Pujol.

Ell, obedient y fidel á aquesta misteriosa veu que tot artista sent dins son interior, ha trevallat, s'ha enfilat amunt y de senzill corista, ja'l tentim en el rengle dels mestres del «Orfeo» y en el rengle dels compositors de bona mena de la terra catalana. Com á prova que s'ho te ben guanyat, aquí'l teniu en aquesta mateixa sala ensajant ab aquell entussiasme, ab aquella fe que's necessita pera lograr la finalitat artística. Com á compositor aquí teniu aquestas dos obretas tan sinceras y hermosas, que demostren tot un temperament: *La Gata y en Belitre* y *La Non-non dels papellons*. La primera es una cansó popular armonisada, per lo que's podria dir que'l trevall d'en Pujol es un trevall secundari; però no es pas així, perqué la cansó en sí no es pas de las més distingidas, més aviat se decanta á lo vulgar; pro veusaquí que ab l'armonisació d'en Pujol se vivifica tota ab un humor de fondo melangiós d'un bon gust extraordinari.

De la *Non-non dels papellons* poca cosa cal dirne. Tots els que l'haveu sentida sabeu qu'es una inspiració. Es una pessa d'argenter tota ella or pur y per lo tant no hi pot haver trampa.

Are sols falta qu'en Pujol no s'aturi, que segueixi amunt, que la fe no minvi y que'l trevall vagi desenrotllant son talent pera honra de Catalunya y especialment de nostre «Orfeo» que li ha donat ambient pera ferse artista.

Ja veyeu donchs com l'any passat varem cantar en catalá á nostre públich; li donárem set obras que no solsament eran d'autors catalans, sino que totas ellas tenían sava catalana, guardavan els accents nostres, qu'havem de perpetuar si no volem desnaturalisarnos. Pera aixó no cal pas, ni es prudent, molt al contrari, olvidar los grans genis de renóm universal. Las obras sublimes revifiquen, nos fan coneixer mes á nosaltres mateixos, nos ensenyan el camí del progrés cap á la perfecció y com qu'els grans genis son profundament humans, sas obras produeixen goig infinit á tota la humanitat. Es per aixó que no havem d'oblidar may á Victoria encare que son art tinga la elocuencia pomposa que denota una cualitat típica de la rassa castellana, ni havem d'olvidar á Bach, el pare de tota música moderna, encare que son art complexe denoti el geni de la

rassa alemanya. A nostre poble l'hi tocarem el cor desseguida cantant-li *La Mare de Deu* ó *La Mort del Escolà*, y'ns caldrà buscar la perfecció al executar la Missa á sis veus, de Victoria, ó un Motet de Bach, pera que s'impresioni y endevini la emoció que tancan dites obras; aixó ho fá que las cansóns d'en Nicolau tenen els accents propis, son de la sang. mentres que las obras forasteras son d'una modalitat no nostra encare que sublins. No cal per aixó oblidarlas, perquè la gran varietat humana está lligada per una profunda unitat, el fons humá es el mateix, y els grans genis es en aquest fons que penetran y per aixó commouhen á tothom que tinga els graus d'educació artística necessaria.

La Missa de difunts á sis veus, de Victoria, no's pot dir que la estrenessim l'any passat; en l'any 1899, en donarem una audició en nostra excursió á Girona, en la iglesia de Sant Felú, en bé de las ánimas dels mártirs de la independència; pero desde llavors no l'havíam cantada més y l'any passat la posarem de nou en estudi pera cantarla en els funerals pera las ánimas dels socis nostres, passats á la eternal vida. La Missa no's pogué cantar en aquella solemne circumstancia pels obstacles que sovint nos han privat de cantar obras que necessitan gran massa choral ab noyas en l'Iglesia.

No per aixó la Missa va quedar dintre las parets de nostra societat: l'Absolta ó siga'l *Libera-me Dómine* va ressonar funebrement en aquella nit augusta en que'l cadavre del gran poeta catalá, Mossen Cinto, estava guardat en el Saló de Cent de casa de la Ciutat de Barcelona. D'aquell acte imponent ne guardarém profund recort tota nostra vida.

Després tota la Missa va ser executada en un concert dedicat á la memoria del autor del *Canigó* y de la *Atlántida*.

El *Réquiem* á sis veus de Victoria es considerat com sa obra mestre y aquesta consideració la te ben merescuda. Sens dubte que en els Responsoris de Senmana Santa hi ha més accents passionals, hi ha clams de dolor que son un miracle d'expressió; l'*O vos omnes*, per exemple, te tanta expressió dolorosa com pot tenir el preludi del Tristan y Isolda, de Wagner, qu'es lo més passional que té la música moderna; pero en el *Réquiem*, Victoria puja més amunt, puja á las serenitats de la mort cristiana, s'hi sent el dolor asserenat y sublimat per la fé. Las veus marxan reposadament, tot sovint se sostenen suaument en el registre agut, l'interés resulta més armónich que melódich; l'anyorament dels que foren es asserenat per la fé pura en l'inmortalitat de l'ànima y la oració puja suaument com l'encens en l'altar del Senyor. Pera trobar quelcom de semblant, quelcom qu'ens dongui una impressió tan real d'ideal cristiá havem d'anar á Wagner en sas obras de fons místich, sobre tot en son *Parsifal*. Tots aquells procediments místichs ideals de Wagner que tothom trova tant nous, en sustancia els trobareu en la

Missa de Victoria. Victoria compongué sa Missa *pro defunctis*, en els últims anys de sa vida, igual que Wagner son *Parsifal*, quant l'ànima present més la llum eternal que no pas sent las flamas passionals de la carn mortal.

Are solsament me falta esmentar el motet *No't deixo, Jesús*, de Bach. Y heus aquí que'm trobo sense temps pera dir alguna cosa una mica digna d'aquesta figura colossal en el món del art musical. Bach es el pou de la música; es el resúm del art passat y del art del pervindre; es com l'arch triomfal que separa l'art antich del art modern. No hi ha passatge armónich, per nou que sembli, que no'l trobeu en Bach; ni forma nova y atrevida que no visqui en germen en l'obra de Bach. Com me deya un amich y deixeble meu no fa gayres días, Bach es lo infalible. Sembla l'amo de la música y que n'hagi donat trossos més ó menys complets, segons els mérits, á l'un y á l'altre.

Bach es de la seva época per la forma general externa de sas obras, pero es de sempre per sa robusta y profunda inspiració. Las sevas melodías, tenen una dignitat, una noblesa, una sava rica d'humanitat que després d'ell solsament se troba, en Beethoven.

Pero ell també riu y juga ab l'ingenuitat de noy y s'enterneix delicadament com cor de jovincel amorosit de primerench amor.

Amichs, creyeume, com més vos agradi Bach, més entendreu en música.

El motet *No't deixo, Jesús*, es hermós á tot serho. Tot ell está impregnat de la profunda inspiració del gran Bach.

Y ara, pera acabar, solzament us diré que no olvidém may la finalitat artística, moral y patriótica de nostra institució; que formém part d'aquet conjunt armónich, hu, indivisible, que's diu Catalunya: que dintre aquet cos vivent hi representém una part d'ordre moral y, per lo tant, som part directora de son sentiment, de la noblesa de son esperit, que havém de procurar guardar sá y ajudar á son perfeccionament com pertoca á sas qualitats intrínsecas y á sa altíssima historia; pera anar logrant aixó, havém de seguir sempre en perfecció ascendent aixamplant gradualment nostres medis de acció; havém de procurar despertar la sensibilitat artística de las classes populars educant el sentiment que avuy procuran pervertir elements perturbadors am las teorías utópicas y malvadas del orgull y del odi que solzament portan el desballestament y no poden portar la edificació, perque van contra las lleys de Deu y de la naturalesa.

Oh amichs! nosaltres també podém fer quelcom en la qüestió social; divulgúem l'art sá, noble y catalá entre aquests pobrets que més necessitat encara tenen del pá del esperit que del pá del cos; organiséu concerts populars en sos mateixos barris; portémelshi l'accent honrat de l'ànima catalana á sa casa mateixa, si pot ser, que se'ls despertí altre vegada en

son cor l'amor á Deu, á la terra, á la santa familia; assereném son esperit ab las armonías de nostras cansons; que sentint la verdadera fraternitat humana y la verdadera llibertat que no cría odis, sino amor, que no crida venjansa, sino perdó. Oh! malehit qui enmatzina el mos de pá que menja'l pobre! Malehit qui corromp la simplicitat de son cor ingénuu!

Si nosaltres no podém donar l'abast á tasca tan noble, facilitém quant poguém la creació de societats com la nostra, donémelshi la má pera esser més y més forts. Y aixó no es somni. Miréu dins de Barceloná mateix com van fundantse diferents cercles artístichs que tenen nostres mateixos ideals; y á fora Barcelona, miréu com ne naixen y creixen plens de fé y entusiasme; á Cassá de la Selva, á Vilafranca, á Manresa, á Prats de Llussanés, fins arrán del Pirineu, á Campdevanol, fins en l'Illa daurada, allá en aquella terra que D. Jaume lligá amorosament á Catalunya á Mallorca, hi há la Capella de Manacor; y fins á Sant Feliu de Guixols, allá en aquella població que ab una mica més ens apedregan quan els hi portarem l'aire de nostras cansons; per tot arreu surten rebrots del «Orfeó Catalá», que nosaltres hem d'aimar per esser sava de nostra sava y perque tots junts aixequém el cor del catalá enlaire, perque satisfém la fam espiritual de Catalunya, y sobre tot de sa part més humil, d'aquets mahons de fàbrica.

Sursum corda tot Catalunya. Amunt, germans, noblement, amorosament!

Per nostra patria!!

Composicions estrenadas l'any 1902

Entre flors.	Nicolau
Romanç de Don Joan y Don Ramón.	Pedrell
La non-non dels papellons	Pujol
La Gata y en Balitre (Cansó popular)	Pujol
No't deixo, Jesús (Motet).	Bach
Concert protectors. — Teatre Novetats. — 9 Mars 1902.	

Missa pro defunctis á 6 veus.	Victoria
Divendres Sant	Nicolau
Concert protectors. — Homenatge á Mossen Cinto. — Teatre Novetats. — 13 Juliol 1902.	

La Nit de Nadal (Poema sinfónich)	Lamote
Concert públich. — Teatre Novetats. — 26 Octubre 1902.	
Cant elegiach á la memoria del Dr. Robert.	Nicolau
Concert públich. — Bellas Arts. — 16 Novembre 1902.	

LLETRA DE LAS COMPOSICIONS

Entre Flors

Encara és petit, petit
l'Infant de la Gloria,
petit com un lliri blanch,
bell com una rosa.
La Verge semb'a'l roser
quan al braç lo porta,
quan lo porta vora'l riu
a esbandir la roba.
Per esbandirla millor
sobre la herba 'l posa
entre mates d'iris blau
y margaridoyes.
L'Infantó somriu,
la Mareta plora.
Gira al Fill dels seus amors
sos ulls de coloma
cada volta que s'ajup
a la rentadora.
Lo veu en somni suau
com dorm y reposa

al peu d'un arbre d'encens
que li fa bona ombra.
De genolls un Serafi
sos cabells esflora:
voldria besar son front,
voldria y no gosa,
veyen que en son jaç florit
l'amor lo deixonda,
fentli estendre sos bracets
a l'aire del Gòlgota.
Al péndrel Ella en los seus
de Mare amorosa,
la creu estampada ha vist
en son llit de molsa,
com firma que'l Déu infant
en la terra posa.
L'Infantó somriu,
la Mareta plora.

J. VERDAGUER, PBRE.

Romanç de Don Joan y Don Ramon

Don Joan y don Ramón
venien de la caçada;
don Joan cau del cavall,
y don Ramon hi colcava.
Sa mare, qui'l veu venir
per un camp que verdetjava,
cohint violes y flors
per curar les seues nafres:
—¿D'hont veniu, mon fiy Ramon,
d'hont veniu, colors mudades?
—Ma mare, saynat me som,
la saynia m'han errada.
—¡Oh malhaja tal barber
qui tal saynia eus ha dada!
—Ma mare, no flastomeu,
que és la darrera vegada.

—Entre jo y el meu cavall
portam vint y nou llançades:
el cavall ne porta nou
y jo totas las que faltan.
Mon cavall morirà a nit,
y jo a la dematinada;
el cavall l'enterrareu
al millor lloch de l'estable;
y m'enterrareu a mi
en el vas de Santa Eularia,
y demunt hey posareu
una espasa entravessada;
y tothom qui passarà
dirà: «Ay la pobre mare!
Tots dos fiyets que ha tengut
se són morts a la caçada!»

La Non-Non dels Papellons

Dormiu, dormiu, papellons d'or:
ja s'ha adormit l'última flor
sobre son llit de molsa.
Papellons d'or, dormiu, dormiu:
las nits son curtas a l'estiu
y la dormida és dolça.

Dormiu en pau: passeu la nit
damunt d'un cálzer recullit
hont una flor somnia

en las caricias y 'ls petons,
en lo bronzit dels papellons
que l'han besada al dia.

Dormiu pensant que al pich del sol
igual que avuy pendreu lo vol
que tantas flors anyoran;
dormiu pensant que no hi ha hivern,
que 'l cel és blau, l'estiu etern...
y que las flors no moren!

APELES MESTRES

Amich Millet:

Fa un any, quan l'estreno de *La Mare de Déu*, me demanàreu quatre ratllas pera il·ustrar vostres programass. Ara que's tracta d'una obra un xich complexa, soch jo qui vos prego de transmetre al públich mos propòsits al escriure lo *Divendres Sant*.

Una de las notas més característiques de Catalunya és la diada que comença al mitg-dia del Dijous-Sant y fineix al mitg-dia també del següent divendres; diada mística en que tot s'atura pera somniar; la vida material calla pera que l'esperit percibeixi millor l'eco de lo Etern. L'iglesia obre sas portas de bat a bat, y sos cants severs y sa flayre d'incens y son baf de cera invadeixen el carrer; los perfums de romaní y de farigola y lo ressó dels cants populars penetran en l'iglesia: tot se fon, formant una boira intensa que penetra en lo més intim nostre; hi desperta tristors passadas y alegrias que no tornaràn; embauma feridas encara obertas y enlaira nostra ànima atribulada fins a esperar en lo de més enllà; esperança prenyada de llàgrimas, hermosament cantada per nostre insuperable poeta Verdaguer en aquells cinch versos de *Flors de Mira-Crua*.

Aquestas impresions són las que he intentat traduhir en mon *Divendres Sant*. No he pres com temas, ni lo cant popular de la Passió, ni lo cant-plá en tota sa austeritat, a fi de no objectivar massa lo quadret musical. He preferit que'ls dos temas, litúrgich y popular, bo y tenint lo caràcter corresponent, fossin originals. Aixís, quan al final se fonen formant un tema únich, cap recort material pot atenuar lo subjectivisme poétich que m'he proposat expressar.

Me sembla que la divisió de la massa coral en quatre chors, lo primer (sopranos y contrals) simbolisant la poesia de nostre poble, y lo segon (solistas), tercer y quart representant l'element religiós, ha de resultar en pro de la claretat que tota obra d'art, per complexa que sia, deu haver de tenir.

Y veus-ho aquí.

Sempre vostre,

A. NICOLAU

Divendres Sant

Pópule meus, quid feci tibi? aut in quo contristávi te? responde mihi.
Quia eduxi te de terra Ægypti: parasti crucem Salvatori tuo.

Agios o Theos. Sanctus Deus.
Agios ischyros. Sanctus fortis.
Agios athánatos eleison imas.
Sanctus immortalis, miserere
nobis.

Lo bon Jesuset
se'n puja a la vinya:
donchs, qué'n portará?
donchs, qué'n portaria?
Ne porta un rahim
que sua sanch viva.

Ego dedi tibi sceptrum regale: et tu dedisti cápiti meo spineam coronam.
Pópule meus, quid feci tibi? aut in quo contristávi te? responde mihi.

Agios o Theos. Sanctus Deus.
Agios ischyros. Sanctus fortis.
Agios athánatos eleison imas.
Sanctus immortalis, miserere
nobis.

Lo bon Jesuset
va a la coromina:
donchs, qué hi cullirá?
donchs, qué hi culliria?
Hi seguen lo blat:
ne cull una espiga.

Crucem tuam adoramus, Dómine: et sanctam resurrectionem tuam
laudamus, et glorificamus: ecce enim propter lignum venit gaudium in
universo mundo.

Deus misereatur nostri, et be-
nedicat nobis: illúminet vultum
suum super nos, et misereatur
nostri.

Prop de Nazareth
lo troba Maria:
— Qué'm portau, Amor,
Fillet de ma vida?
— Mon amor no té
penyora més fina:
vos porto'l pa y vi
de l'Eucaristia.

J. VERDAGUER, PBRE
(*Rahims y espigas*)

Al cel alça'l cor
tu que al cel camines
plorant de dolor,
que allí 't riu la flor
d'aqueixes espines.

J. VERDAGUER, PBRE.
(*Flors de Mira-Cruz*)

TRADUCCIÓ DEL TEXT LLATÍ

Qué t'he fet, oh poble meu? En qué t'he contristat? Respon-me Per haver-te jo tret de la terra d'Egipte, has aixecat una creu a ton Salvador.

Agios o Theos.	Sant Déu.
Agios ischyros.	Sant fort.
Agios athánatos eleison imas.	Sant immortal, tingau pietat.

Jo't doní 'l sceptre de rey, y tu'm posares al cap una corona d'espines. Qué t'he fet, oh poble meu? En qué t'he contristat? Respon-me.

Agios o Theos.	Sant Déu.
Agios ischyros.	Sant fort.
Agios athánatos eleison imas.	Sant immortal, tingau pietat.

La vostra creu adorem, oh Senyor!, y alabem y glorifiquem la vostra resurrecció santa, perquè d'aquest arbre és pervinguda a tot el món l'alegria.

Déu tingui pietat de nosaltres y ens beneeixi; que'ns il·lumini ab la llum de sa faç y tingui pietat de nosaltres.

La Nit de Nadal

I

CHOR GENERAL

Avuy pels homens la nit es día
avuy pels àngels la terra es cel;
damunt la palla d'una establia
prop de Maria
caygué un estel.

Caygué á la terra com una perla,
perla divina d'imens valor,
perque nosaltres, podent haverla
volguessem ferla
joyell d'amor.

Estel que daura la nit hermosa,
los àngels cantan al voltant seu,
mentres á ferho l'aucell s'hi posa
floreix la rosa
damunt la neu.

No es tan puríssim lo de l'aubada
quan les tenebres y boyres fon
sa llum divina, del cel baixada
será escampada
per tot lo mon.

II

LOS ANGELS

Pastorets, bons pastorets,
que feu foch á la montanya,
si cap á Betlém veniu
trobaréu la rosa blanca,

trobaréu un bell Infant
ajegut sobre la palla,
entre una mula y un bou
en lo recó d'una establa.

Sembla que plore de fret,
peró plora d'anyorança:
del vostre senzill amor
anyora la dolça flama;
lo seu Pare n'es fuster
per ferli 'l breçol treballa;
sa Mare per adormi'l
hermosa canço li canta.

III

MARÍA

¿Quina cançó 't cantaré
infant de galtes de rosa,
quina cançó 't cantaré,
que 't sia agradosa,
que 't sápigas bé?

Si tinguéssis la lira d'or
de l'angélica harmonía,
si tinguéssis la lira d'or

¿que bé 'l cantaría
lo cant del amor!

¿Quin estel vos ha sortit
rossinyols de l'encontrada,
quin estel vos ha sortit;
cantéuli l'aubada
cantéuli á la nit!

Adormiu al meu Fillet,
ab la vostra cantarella,
adormiu al meu Fillet,
desclosa poncella
del meu roseret.

IV

LOS ROSSINYOLS

Soch l'arpa de la boscuria
que gronxa 'l suau oreig;
si 'l meu niu es á la terra
lo meu cántich es del cel.

Quan hermosos devallaban
del Paradís al verger
jo dels àngels l'aprenia
l'aprenia fa molt temps.

Si 'l Paradís vá marcir-se,
ja no 's marcirá may més;
avuy tornan á baixarhi
cantant los àngels del cel.

Vos que 'ls crideu á la terra
Jesuset, bon Jesuset,
endolciu mes refilades
deixeume cantar ab ells.

Soch l'arpa de la boscuria
que gronxa 'l suau oreig;
si 'l meu niu es á la terra
lo meu cántich es del cel.

V

SANT JOSEPH

Aquesta santa nit
á l'arbre de Davit
pe'ls homens ha florit
una branqueta.

Ja que la vaig regar
deixéumela abastar,
deixáumela olorar
la flor novella.

Es un calzer de mel
es un hermós estel
es una flor del cel
que vé á la terra.

Floreta del cel blau
que vessa olor suau
lo cistellet hont cau
es un pessebre.

¿Com es que 'l fill de Deu,
que té l'univers seu
vol naixer aprop meu
en nit tan freda?

Si es Rey de lo creat
¿perque no vé voltat
de llum y claretat
com sol que 's lleva?

Jesús, divina flor,
infant de cabell d'or,
de llabis de color
de la rosella.
¡Oh quin bonich Infant!
mentres l'estich mirant,
adórmal ab ton cant.
Esposa meva.

VI

LOS PASTORS

Hem vist un estel
que queya del cel
á nostra encontrada:
al mitj de la nit
perfum hem sentit
de rosa boscana.

Seguintne la llum,
seguintne 'l perfum
que 'l cor embriaga,
pe'ls àngels voltat
l'Infant hem trobat
á dins de l'establa.

Miréulo, tan bell,
no té cap aucell
que cantí sa gracia;
posemshi, minyons,
cantémli cançons
al só de la gralla.

Miréulo, tan xich,
no té per abrich
res més que la palla;
pastors dels serrats
dels nostres remats
portemli la llana.

Per tréureli 'l fret
portemli un feixet
de llenya triada;
als rours y pins
del boscos vehins
prenent una branca.

Portal de Betlem
ab goig l'encendré,
voltantne la flama:
Es nit d'alegrans;
donemnos las mans
y fem la sardana.

LOS ANGELS (intern)

De complirse 'l misteri
l' instant es ja
baixém tots á la terra
Jesús es nat.

Ab les nostres canturies
omplim l'espai;
¡Gloria á Deu y llohança;
als homens pau!

LOS ROSSINYOLS

Del arbre floridíssim
del paradís
la branca que 's marcía
torna á florir;
Jesús se'n enamora
per ferhi niu,
com blanca colometa
se'n vola allí.

LOS PASTORS

Ajegot á les palles
del Naixement,
per donarli la vida
¡Miracle inmens!
Com la flor á l'abella
sa fina mel,
una Verge li dona
sa dolça llet.

MARIA

Poncelletas del Abril
ja que sou sa mellor joya,
poncelletas del Abril

forméuli una toya
gemada y gentil.
Hermosa nit del hivern
que bonica es ta serena,
hermosa nit del hivern
avuy t' enllumena
la llum del Etern.

CHOR

La cançó que li canta
tot baix, tot baix
entre somnis hermosos
fá endormisca'l;
Barrejemhi la nostra
cantém plegats
¡Gloria á Deu y llohança,
als homens pau!
Puig la terra vá ser redimida
de Jesús per la lley immortal
jamay deixi de ser benehida
la primera claror de sa vida
ab los cants de la nit de Nadal.
Gloria á Deu y llohança
als homens pau.

F. CASAS Y AMIGÓ

Cant Elegiach Á la memoria del Dr. Robert

Companys, plorem! Caigué com una alzina;
callá sa veu y son halé gegant;
son vol era 'l de l'aigla llevantina;
sas gestas d'héroo y lo seu cor d'infant.

Per ço 'ls llors van plorant damunt sa llosa
y son pas encatífan los rosers;
perqué aimava a tot-hom plora la rosa,
perqué aimava a sa patria 'ls verts llores.

En mig dels clams, que per sa mort s'extenen
son exemple seguim:
per que 'l llegeixin las edats que vénen,
lo seu nom esculpim.

Aixequem una pedra en sa memoria,
que 'ls temporals no puguin may partí,
que'ns ensenyi 'l camí de la victoria
sota 'ls colors de l'Arch de Sant Martí.

Alcem-la aquella pedra fins enfonzar-la als núvols,
que 'ls Pirineus la vegin quan alta la farem.

Ab ella de la patria
l'altar n'aixecarem.

La mort del just és gloria.
¡Companys, cantem!

GUILLEM A. TELL LAFONT

Congrés de Música religiosa á Bruges

Correspondencias

Sr. Dr. D. F. León y Luque, Secretari del «Orfeo Catalá».

Adjunt va una correspondencia de la primera jornada del Congrés, que á estonas he pogut fer. Entre assistir als actes del Congrés, pendre notes, parlar ab l'un y ab l'altre, no'm queda temps de res. La Delegació del «Orfeo Catalá» ha despertat entre'ls congresistas gran interés, quins s'estranyan de que desde Catalunya vinguessim á pendre part y á cooperar en un acte de tal importancia artística.

El mestre Charles Bordes y'l quarteto dela «Schola Cantorum», ens han rebut d'una manera *flatteuse* y'ns guardan tota mena de carinyosas atencions. Axís mateix monsieur David y Mlle. de la Rouviere, ens afalagan molt.

Ahir vaig parlar ab el mestre de la Catedral de Westminster, un inglés molt trempat, que no sab ni un mot de francés. M'he convensut de que entre gent d'un mateix art no's necessita pas parlar el mateix idioma pera entendres. Li vaig mostrar las partituras den Nicolau y den Millet, que li cridaren molt l'atenció. Vareig regalarnhi una colecció.

Ahir, á la nit, ens fou indicat el desitg de que algun delegat del «Orfeo» parlés en el Congrés, donchs hi havia verdader interés en coneixe las tascas y els fins del «Orfeo».

Per telegrama, ja vaig comunicar l'efecte extraordinari que causá'l discurs, que, en llengua catalana, pronunciá'l vispresident don Vicens de Moragas, en el que feu relació de la part que ha pres l'«Orfeo Catalá» en la restauració de la música religiosa en la nostra terra, esplícant al propi temps la constitució de nostra Associació.

Aquest treball ha sigut molt comentat entre'ls congresistas.

Hi han hagut discursos en francés, en flamench, en inglés, en italiá y el nostre.

Las festas han resultat interessantíssimas per tots conceptes.

Procuraré tornar á escriure, donchs no'm queda temps pera ser més explícit.

Vostre afectíssim, F. PUJOL.

PRIMERA JORNADA

Dijous, 7 d'Agost, 1902, a las cinch de la tarde, a la Catedral de San Salvador. — Salutació d'obertura y cant del Veni Creator.

¡Quin bó feya de sentir en aquesta Catedral, plena de llum, magníficament decorada, els verdaders cants religiosos, las composicions den Victoria, Arcadelt y Mozart, encuadradas pel *Veni Creator*!

La sensació de repós que'ns ha produhit, no's pot imaginar. Ha estat ben fonda, com una mena de reparació de las nostras forsas, com una distansió del esperit, extraordinariament agitat pel llarch viatge y sobre tot, per la curta estada á París, aprofitada fins á lo inverossímil.

Las obras que s'han executat, han estat l'*Ave Verum*, de Mozart; *Ave María* d'Arcadelt; *Tantum ergo*, de Victoria, per la capella de música de la Catedral, y'l *Veni Creator*, cant gregoriá, per la Schola del Gran Seminari.

L'execució de las tres primeras, de las que Barcelona en coneix duas, l'*Ave Verum*, de Mozart, y'l *Tantum ergo*, de Victoria, que cantan l'«Orfeó Catalá» y la capella de Sant Felip Neri, ha estat acceptable. El número d'executants, reduhit, més, bastant ajustat, essent el frasseig un poch fret, tal volta degut al temperament de la gent d'aquí, bon tros diferent del nostre. El timbre gutural dels noys ha produhit una sensació extranya á nostras orellas.

Lo que'ns ha impressionat ha estat el cant gregoriá. Aquell *Veni Creator*, cantat per una trentena de seminaristas, suaument, ab veus pastosas y sense gens d'esfors, ondulant la melodía deliciosament, ens ha encantat. És precis sentirho pera férsen cárrech, sobre tot venint de Barcelona, ahont el cant gregoriá casi no es conegut, ja que las execucions de la capella de Sant Felip no han estat encara prou numerosas pera fer extendre son coneixement.

Passém al concert histórich del vespre, executat pels cantors de Saint-Gervais, y quarteto de la «Schola Cantorum», á la gran sala de la «Gilde des Métiers».

Aquesta sala es com si diguessim la llotja dels oficis, y s'adapta bastant bé al destí que per aquesta ocasió li han donat. Es de construcció moderna, molt senzilla y deuen cabri unas 1,500 personas, haventse omplert del tot aquest vespre.

Comensava el programa ab el motet *O vos omnes qui transitis*, de Victoria, el mestre entre els mestres.

Seguí el motet *Nos qui sumus in hoc mundo*, del compositor flamench

del segle xvi, Roland de Lassus. Aquest motet es colosal. El text es una invocació a Sant Nicolau, demanantli que conduïxi als pecadors que en aquet mon, «abim de vicis, han sofert tants naufragis, vers al port de salvació, ahont se troba la pau y la gloria.» La música s'adapta al text d'una manera pasmosa, moventse las veus ab aquella llibertat insuperable que caracteriza la polifonia dels sigles xvi y xvii, llibertat de moviment que en aquest autor arriba potser a sa més gran altura. A la meitat del obra y sobre las paraulas, *gloriós Nicolau, conduïxens al port de salvació*, se troba un fragment completament ritmat; es un clam d'una expressió intensíssima, contrastant fortament ab el primer y últim fragment.

Dels al·leluias gregorians *Pascha nostrum* y *Salve virga florens* y del gradual *Christus factus est* que figuravan en el programa, no'n parlaré per ara. Finidas las sessions y audicions del Congrés, penso destinar una correspondencia al cant gregorià, lo més important pera mí d'aquestas festas.

De March Antoine Charpentier, de l'escola francesa del segle xvii, hi havia l'elevació a tres veus *O amor, o bonitas, o charitas*, superbament cantada per Mlle. de la Rouvière, Mme. de la Mare y M. Gebelin.

L'*Ave Maria*, del flamench Josquin de Pres, motet a quatre veus, es una excelent mostra de la manera de fer d'aquest compositor, senzilla, clara, fundament sentida y de candorosa expressió.

El quarteto de solistas de la Schola ha cantat el *Dialogus per la Pasqua*, d'Henrich Schütz, d'una manera admirable. No's pot demanar més; justesa d'expressió, equilibri perfecte de las veus, fraseig exquisit, tot hi es. En Bordes pot estar ben orgullós d'haver *format* aquest quarteto, de haverlos fet compenetrar tan perfectament del sentiment artístich.

Hodie Christus natus est, motet a tres veus blancas y tenors, de Nanini, d'una dificultat d'execució extraordinaria, plé de vocalisos en totas las veus, que hi ha moments que sembla que volin. Verdaderament es el cant dels Angels, l'alegría dels Arcangels, l'exaltació dels justos dient: *Gloria in excelsis, Al-leluia! Al-leluia!*

A continuació venia *Tu es Petrus*, de Clemens non Papa, de la escola franch-flamenca, del segle xvi. No era de lo més notable del programa, al costat de las colossals obras dels caps d'ala de la polifonia.

El diàlech espiritual de Henry du Mont, *Peccator ubi est*, fou cantat per Mr. David y Mr. Gebelin, d'aquella manera que sols ells saben ferho. Mr. Gebelin l'hem trobat encara superior a quan varem sentirlo a Barcelona. Conservant sempre la simplicitat d'expressió, ha lograt despullar sa veu d'aquell timbre una mica agre, que en certs passatges li notàrem.

Chor final de la *Passió*, segons Sant Mateu, de Schütz, de la escola alemana del segle xvii, época de transició. Fragment d'una bellesa severa, ritmat casi tot ell y d'una factura armònica ja molt més lliure.

Tancava'l programa *La filla de Jephthé*, de Carissimi, sobre'l text de l'història sagrada.

Obra admirable per la seva gran expressió, de caràcter ben diferent per cert de la de las composicions que omplian la primera meitat del programa. Carissimi es el *devancier* de la expressió moderna, de la expressió dramàtica, despullada d'aquella austeritat dels mestres del segle xvi. Mademoiselle de la Rouvière la cantà admirablement.

La interpretació y execució d'aquest programa fou excelent en general, encara que la primera pecà de freda en algunas composicions corals. Aquesta impressió pot esser deguda al nostre esperit meridional. En quant á l'execució, mancava la fusió de las veus alguna volta. Las condicions del local eran un xich dures.

Y heus aquí finida la primera jornada.

FRANCESCH PUJOL

Divendres, dia 8. — Aquesta era la segona jornada, y comensà á las nou del matí, á la «Gilde des Métiers» ab una sessió de conversas *Gregorianas* baix la presidència del Reverendíssim P. Dom Joseph Pothier, de l'ordre de Benedictins, Abat de Saint-Wandrille á Vonéche.

Dom Pothier ab la fé, ab la constància de un veritable apòstol va extenent per tot arreu la restauració del cant gregorià, del verdader cant de l'Església Catòlica.

S'ha sentit possehit com per una revelació y las ensenyansas de son mestre Dom Guéranger han trobat en el seu esperit el millor camp pera desenrotllarse.

La importància de la seva obra es incalculable, donchs si be es veritat que anteriorment s'havían fet treballs ben remarcables pera la restauració del cant gregorià á Fransa, á Alemanya, á Suïssa y á Bèlgica, treballs de investigació portats á cap per importants personalitats á las que guiava la visió intuitiva de que'l cant plà era quelcom més que'l *martellement* de notas més ó menos llargas, sense cap relació melòdica y que deformavan fins al ridícol els texts sagrats esmicolant no sols las frases, sinó fins las paraulas que quedavan partidas, sílaba á sílaba, desapareixent els accents, l'obra de Dom Pothier ha portat aquestos treballs á un grau tan de perfeccionament que's pot dir que la restauració del cant gregorià es un fet.

La consecució de aquest fi, representa un treball inmens. Lo que s'havia fet abans de Dom Pothier era buscar la manera de executar el cant plà guiantse á la vegada per documents autorisats y per la tradició, cercantla aquesta darrera en las obras y en els llocs en que semblava que

s'havia conservat més pura. Empró aquests treballs se feyan sobre llibres de cant plá impresos en els sigles xvii y xviii en els quals la notació comparada ab els texts primitius que després s'han consultat, havia sofert modificacions y deformacions considerables degudas en els primers temps quan se feyan las copias á má, á ignorancia ó deixadesa dels copistas, y més tart quan els llibres s'imprimían, á edicions fetas sense cuidado, ó baix la base d'una mal entesa simplificació que consistia en escursar tot lo possible els grupos de neumas (ó notas) á fi de que la execució fos més fácil. La tradició s'havía perdut.

Naturalment, donchs, que aquests treballs ab una base falsa havían de donar escassos resultats. Allavors fou quan els Benedictins de Solesmes varen descobrir el verdader camí de la restauració, comprenent que era precis fer reviure la tradició gregoriana, tant per la notació com per la execució.

La notació (diu Dom Pothier), per la netedat ab que están agrupats els sonidos, permet frasejar el cant, donarli aquell moviment fácil y natural, tan propi á la expressió, á la vegada dolça y animada, de una alabansa y d'una pregaria que com la alabansa divina y la pregaria litúrgica, deuen sortir sense aspresa y com expontániamment de la abundancia del cor.

La restauració de la notació la devém á Dom Pothier. Ab una paciència sens límits, ab una forsa de voluntat extraordinaria, ha portat á cap aquest treball de frare, regirant arxius, compulsant documents, extraient ab gran sagasitat lo més pur, fins arribar á reconstituïr y publicar, entre altrás importantíssimas obras, el *Liber Gradualis*.

L'obra de Dom Pothier ha sigut acullida ab entusiasme per tots els amants del art, apart del interés grandíssim que pera la iglesia representa.

Fet aquest esbós rapidíssim de la personalitat de Dom Pothier, descriuré concisament els distints actes del Congrés en la segona jornada, comensant, com ja he dit, per las conversas gregorianas.

En aquestas hi prengué part Dom Pothier, qui, ab forma simplíssima, descrigué sos treballs pera la restauració del cant gregoriá, extenentse també un xich sobre la manera d'executar certs grupos de neumas, sobre tot el *quilisme*, signo que en notació gregoriana equival aproximadament al *grupet* de la notació moderna, al qui compará poéticament á una bella flor que, de tant en tant, esclata en mitg de la melodia litúrgica. Remarcá moltíssim la importancia que té, sobre tot pera'ls francesos, l'accentuació verdadera de las paraulas llatinas, recomanant que s'adopti la italiana com á més apropiada, ja que, de no ferse aixís, queda desnaturalisada la melodia ab el cambi d'accent.

Després de Dom Pothier va parlar el Bisbe de Saint-Dié, tractant de

demostrar que per medi de compassos binaris y ternaris (seguint l'accentuació de las paraulas), podí subjectarse la melodía gregoriana á un ritme que facilités la transcripció en notació moderna, pera major vulgarisació del cant gregoriá.

A continuació prengué la paraula un benedictí, qui explicá l'interés ab que'l clero católich á Inglaterra segueix el moviment de restauració, no solsament del cant gregoriá sinó de la música relligiosa en general, donant compte d'haverse constituít ja fa temps á Londres una Societat destinada á n'aquet fi, haventse celebrat importants conferencias en dita ciutat.

Tancá la serie de conversas un delegat de la revista *Rassegna Gregoriana*, que's publica á Roma, baix la protecció del Sant Pare, destinada á la propagació del cant gregoriá. Manifestá que la restauració compta cada día ab més admiradors y devots á Italia, especialment á Roma.

El según acte del Congrés en aquest día, tení lloch á las onze del matí en la Capella de la Santa Sanch, ahont s'executá una Missa sencera de cant gregoriá pels noys de l'Escola Parroquial de Blankenberghe, alternant ab las veus d'home dels cantors de St. Gervais, dirigits per un benedictí deixeble de Dom Pothier. D'aquesta Missa'n guardo un recort inesborrable. Ja'n parlarém.

A las tres de la tarde, en la Gilde des Métiers, altra sessió de Conferencia, ab audició de cant gregoriá y de melopeas litúrgicas de las diversas liturgias, en la que Dom Pothier parlá extensament de la procedencia de la notació neumática derivada dels accents gramaticals diversament combinats y dels punts agrupats per superposició ó per conjunció.

Després d'ell M. Amédée Gastoué va seguir el procés de la notació describint la transformació soferta per la neumática, fins arribar á la moderna, demostrant que la corrupció del cant plá, entre altras causas se deu al cant figurat.

Acabadas las conferencias y com á favor especial que'ns feu en Bordes, varem assistir els delegats del «Orfeo» al ensaig general de la *Redempció*, de César Franck, que devia cantarse l'endemá.

A dos quarts de nou de la nit, el diputat Henri Cochin, doná una conferencia, sobre l'Anima Flamenca. Aquesta conferencia la esperavam ab verdader desitg; las manifestacions d'aquesta ánima flamenca en el terreno de l'Art, son tan importants, que fins un home de mitjá talent podrí treuren un gran profit y encisar als oyents sols enumerantlas. Mr. Cochin ens feu sofrir una forta decepció. L'amich Moragas pensa parlarne extensament y, per lo tant, jo no'n diré rés més.

FRANCESC PUJOL

Dissapte dia 9. — Aquesta era la tercera jornada del Congrés. Comensava ab una serie de petits discursos en els que cada orador devia emprar l'idioma del seu país y donar compte del estat en que's troba la restauració de la música religiosa y del cant gregorià en sa terra.

Abans d'aquests discursos, un representant de la Societat gregoriana de Namur parlà de l'organissació y funcionament de la Societat de Sant Gregori que comprén tota la Bèlgica ab delegacions á las grans ciutats y subdelegacions á las de més petita importància, quina Societat, ve treballant constantment desde fa alguns anys pera el foment y propagació de la verdadera música religiosa.

Parlà després de l'escola de Malines, fent entusiastas elogis de son director M. Tinel y de la publicació orgue de dita escola *Música sacra*. Finalisà son llarch parlament, dolguentse dels inconvenients que presenta l'empleu forsós dels noys en las capellas de música y especialment en la dificultat de fixar sa atenció, causa d'un treball llarch y fadigós pera els mestres.

Comensà tot seguit la sessió internacional en la que's feren discursos en flamench, anglés, francés y catalá. En aquest últim idioma parlà en Vicens de Moragas, nostre estimat vispresident, saludant á la nació flamenca, en nom de Catalunya, y explicant l'acció decisiva del «Orfeó Catalá» pera'l refinament de la música religiosa en la nostra terra, acció que ha arribat fins á la creació de la Capella de San Felip Neri, filla del «Orfeó», destinada á portar al seu verdader lloch, al temple, la restauració de la polifonia dels grans mestres y el cant gregorià. Completá la noticia sobre la esfera d'acció del «Orfeó», parlant del renaixement de la música catalana, basat en las melodías populars del terror y finalisà detallant breument la constitució y manera de ser de nostra Societat.

Aquest discurs en catalá, junt ab la corresponent traducció francesa, s'estampará en lo volúm de sessions del Congrés.

Foren per nosaltres horas de verdadera angunia las que precediren á la de la sessió internacional. Catalunya, aquesta regió formant part de la Espanya, Estat que tots sabem que cap consideració mereix del extranger, la petita Catalunya, la per la majoria ignorada Catalunya, anava á fer sentir sa veu aplegada á la de Fransa, á la de Bèlgica, á la de la potentia Inglaterra, devant dels representants de casi todas las nacions d'Europa. Catalunya anava á demostrar que en el terreno del art musical també viu la vida de todas ellas, ab intensitat proporcionada á sas forsas, y anava á demostrarho ab sa propia parla. Aquells moments han quedat gravats tan fundament en nostre esperit que jamay podrà esborrarsen la marca.

Quan el secretari del Congrés, M. Gastoué, s'avansá vers l'auditori y eu la presentació de nostre «Orfeó», tributantli en nom del president,

Charles Bordes, entusiastas elogis, nostres cors bategaven ab força y'ls ulls se'ns enterbolían.

Arribá'l moment en que en Moragas prengué la paraula y aquella munió considerá ab curiositat y atenció aquell home d'altra rassa, aquell meridional que'ls deya cosas que no entenían. Més endevant, noms coneguts, el de Palestrina, el de Victoria, paraulas saltadas que anavan entenent mantenían sa atenció y en sa cara's pintava el desitg d'entendreho tot.

S'acabá y'ls aplaudiments á que la cortesía obliga, coronaren el parlament den Moragas.

Fou el segón acte del Congrés en aquest día una missa en música figurada (missa resada), durant la qual se cantaren el *Kyrie* y *Gloria* de la missa den Lotti; el *Panis Angelicus*, de Boyer; *O Sacrum Convivium*, de Viadana y *Salve Regina*, de Leon Canton.

Era una barreja d'autors dels sigles xvi y xvii y contemporanis, no resultant las composicions de gran interés. Fou l'acte més fluix del Congrés.

A la tarde, á las quatre, duas conferencias. La primera per M. Edgar Tincl, qui feu l'història de la música relligiosa en el període que comprén de Victoria á Bach, extenentse després en consideracions sobre la música relligiosa moderna, dihent que devía pèndres com á base'ls dos compositors citats y treballar ab sinceritat, creyent y sentint, ja que l'art no es un ofici.

M. Tinel, autor del *Oratori Sant Francesch*, es considerat avuy día capdill de la moderna escola belga.

La segona conferencia, á càrrech den Bordes, era ab audicions. Aquestas foren de las obras següents: *Santus* y *Benedictus*, de la missa del Papa Marcelo, de Palestrina; *Ave Maria*, del mateix autor; *Dixit*, den Carolus Andreas; *Qui non renuntiat omnibus*, den Legrenzi; *Ave Cæli munus supernum*, de Lulli; *Ave verum*, den Guy Ropartz; *Benedicta es tu*, de La Tombelle, y *Domine non secundum*, de Cèssar Franck.

El programa era exquisit. Abans de cada composició, en Bordes en feya un petit anàlisis fent remarcar las bellesas y el caràcter que las distingía.

De las duas composicions den Palestrina no cal parlarne... el nom del autor ho diu tot. Lo més sobressortint dels restants fou el *Dixit*, de Andreas; *Qui non renuntiat*, de Legrenzi; *L'Ave Cæli*, de Lulli. Aquesta última cantada admirablement per tres dels solistas de la Schola y l'*Ave verum*, den Guy Ropartz, composició moderna, que'ns satisfé completament, d'una expressió severa y d'una factura de má mestre.

El *Domine non secundum*, de Cèssar Franck, es d'una vulgaritat

que no esperavam tractantse d'aytal firma y que contrastava molt ab la solidesa de las demás composicions.

A la nit, gran concert ab solos, orquesta y coro. La massa coral considerablement aumentada ab elements del Conservatori de Bruges.

Si el programa de la tarde era interessant, el de la nit el superaba encara. N'hi ha prou per fersen càrrech, dient que la primera part la composavan obras de Bach, Haendel, Beethoven y Mozart, y la segona consistia en l'audició íntegra del poema sinfónich *Redemption*, den C. Franck.

¿Qué podré dirne d'aquestas composicions si las firmas solas ja ho expressan tot?

L'aria de tenor ab trompeta obligada, de la cantata *Ihr weinen* es de lo més característich de Bach y d'una dificultat extremada que en Davit vencé maravellosament.

Pera l'execució d'aquesta ária Mr. Gevaert, director del Conservatori de Bruselas, ha fet construir una petita trompeta en *ré* á octava alta de la usual, ja que per la tessitura d'aquesta, resultava d'una dificultat casi invencible.

El *Cant Elegiach* de Beethoven es de un sentiment penetrant que aclapara.

Finalisava la primera part ab el choral final de la *Passió*, segons Sant Joan, de Bach, d'una amplitut magestuosa.

La *Redemption*, den C. Franck, que com hi dit omplia la segona part, es una obra que enlairantse á voltas en las regions més puras del art, decau devegadas llastimosament. Bona mostra en son d'aquesta desigualtat el coro *Terrestre* al final de la primera part y el que termina l'obra d'una trivialitat Meyerbiana, encara que en aquest últim hi han fragments superiors. Tot lo demás de l'obra, especialment las árias del *Arcàngel* y alguns *Chors Angélichs* son d'una poesia corprenedora. També hem de citar el fragment sinfónich que serveix de llas d'unió de las duas parts per sa bellesa y que'n D'Indy ens va donar á conéixer á Barcelona la primera vegada que hi vingué.

La jornada havia estat ben aprofitada.

FRANCÉSCH PUJOL

Diumenge, dia 10. — El Congrés estava á sas acaballas. Era l'última de las manifestacions, la Missa de clausura, que's celebrá á la Catedral de Sant Salvador, cantantse per l'Escola del gran Seminari el cant gregoriá propi del Ofici de Sant Llorens y Missa á cinch veus de Tinel, per la capella de música de la propia Catedral, reforsada ab elements de la «Schola Cantorum».

En Tinel, com ja deya en ma anterior correspondencia, es considerat com á un dels millors compositors actuals de Bélgica, y verdaderament al meu entendre s'ho té merescut. La Missa que d'ell se cantá ens ho demostra; es una obra ben important. En sa factura emplea'ls procediments dels grans mestres de l'época d'or de la música relligiosa, aplegats á las ardidias combinacions armónicas dels temps moderns, sempre dins del estil sever. El treball de las veus es admirable.

Tota la Missa es d'una unitat perfecta, essent difícil citar com á sobressortint, alguns dels seus fragments, donchs tota ella está prou bé. No obstant, me causaren gran impressió'l *Benedictus*, per la justesa d'expressió y l'*Agnus Dei* pels hermosos efectes lograts ab la combinació de las veus.

Aquesta Missa de clausura fou un coronament ben digne dels actes del Congrés.

Els admiradors den Bordes y son estol de cantors, havían lograt retenirlos fins á la nit, desitjosos de sentirlos una vegada més y sobre tot sentirlos interpretant música de carácter profá, de la que en el Congrés no n'hi havia hagut ni una sola manifestació. Fou una bella idea la de aquesta audició de velles cançons populars y originals. Al esperit, aplanat per l'austeritat relligiosa de las obras sentidas, li convenia aquest esbarjo y fins la sentíam la necessitat d'una cosa lleugera que'ns tragués l'encaparrament en que havíam estat durant quatre días.

A las vuit del vespre'ns encaminarem cap á la sala de concerts maravellosament disposats á escoltarho tot y á fruir ab l'audició del selecte programa, que's composava de cançons populars pera cant y piano, armonisadas per M. Pierre Aubry y M. J. Tiersot, alguna á chor pera en Gevaert y originals dels compositors del sigle xvi Josquin de Prés, Costeley, Jannequin, Roland de Lassus, P. de la Rue y Loyset Compere.

Exceptuant una Deploració molt hermosa den Josquin de Prés, el carácter general de las composicions era humorístich, d'un humorisme fi, casi irónich, que un se admira de trobar en compositors que, com Roland de Lassus, han cantat las lloansas divinas ab veu de l'ánima y las miseries de la humanitat ab aquells accents sombrius, que fan esgarriar, del *Pulvis et umbra sumus*.

D'aquest autor hi havían quatre composicions, si una bella, l'altre més. Una d'ellas, anomenada *Quan mon mari vien de dehors*, es d'un

carácter sumament picaresch. Ens agradá moltíssim, també, una altra, molt curta, *Fuyons tous d'amour le feu*, que es una verdadera fugida, ràpida, ab una bellugadissa de veus que enamora.

En Jannequin hi figuraba ab duas composicions: *Au joli jeu du pousse-avant* y *La Batalla de Marignan*. La primera fou de lo més ben cantat del concert. El carácter de la composició es ben bé de Jannequin, mogut y pintoresch. En quant á *La Batalla de Marignan*, he de confessar que la interpretació no'm va satisfer. Acostumat á n'aquella vida, á n'aquell relleu descriptiu, que'n Millet hi dona, l'interpretació pulida y académica den Bordes, me deixá fret.

Las Cansons populars ens deleitaren en extrem. Todas ellas bonicas y d'aquella ingenuitat que caracteriza l'ànima dels pobles. En alguna d'ellas hi sentirem recorts de las de nostra terra, especialment en una del Poitou, en la que la cadensa es idéntica á la de nostre *Désembre congelat*. Foren cantadas per solistas de la Schola, ab l'art exquisit que tots ells posseheixen.

Ara sols me resta parlar del cant gregoriá, y ho faré en ma próxima.

Cant Gregoriá

Las audicions de cant gregoriá anunciadas en el programa de las festas, m'inspiravan viu interés, sobre tot, baix el punt de vista de l'execució de la que me n'havían fet entusiastas elogis els Pares de Sant Felip quan l'any 1900 varen sentir els Benedictins de Solesmes.

Era realment ben interessant pels que segueixen ab amor la restauració del cant gregoriá, sentirlo executar pels cantors de Saint Gervais, els seminaristas de Bruges, els infants de la Schola Parroquial de Blankenberghe, seguint tots ells las inspiracions de Dom Pothier el gran restaurador.

L'efecte que aquestas audicions ens produhiren sobrepassá de bon tros las esperansas concebudas, la ilusió ab que las desitjavam.

En el concert històrich que en el primer día del Congrès donaren els cantors den Bordes, varen cantarse els Al-leluias gregorians, *Pascha nostrum* y *Salve virga florens* y el Gradual *Christus factus est*.

Els al-leluias d'una riquesa melódica imponderable, son l'expressió de la alegría senzilla y respectuosa de l'ànima cristiana. Foren cantats per las veus blancas solas ab un art exquisit. En el *Gradual*, propi del temps de Passió y d'un aire molt més sever, alternaren las veus d'home

ab las blancas, ajuntantse en certs fragments de lo que'n resultá una gran riqueza de matisos.

Aquestas melodías, cantadas sense cap mena d'acompanyament, foren las composicions que més éxit obtingueren en el concert. Sa bellesa senzilla, desprovehida de tota mena de vestimenta que no necessitan pas, brillá ab tal esclat, que arrebatá al públich, al públich que's mostrá sempre fret per temperament, fentlo prorrompre en grans aplaudiments y crits d'entusiasme. Es el major elogi que de las melodias y de sa execució's pugui fer.

Més no fou encara en aquet concert ahont el cant plá's manifestá ab tota sa grandesa; en la sala de la «Gilde», no estava pas en son lloch; hi sobrava la esplendidesa de la illuminació y se trobava á faltar el baf d'incens, la claror somorta dels finestrals gòtics, la sonoritat del temple, y sobre tot las cerimonias relligiosas que'l motivan.

Tot aixó hi era'l matí següent á la capella de la Santa Sanch, ahont els infants de Blankeuberghe, alternant ab las veus d'home dels cantors de Saint Gervais, executaren la missa votiva de la Creu ab els cants ordinaris de la missa del Sant Sagrament.

L'impresió que'ns feu no's pot explicar. No hi han paraulas que expressin la sensació de tranquil·litat serena, d'aixamplament del esperit, produida per aquells cants lliures del esclavisor ritme modern, de tonalitats dolsament vagas que sorprenen á cada punt ab giros inesperats, ab frases en que s'hi troba la procedencia de las cançons populars que de petits ens cantavan nostras mares y que de grans hem après á estimar. Es tan fonda aquesta impresió, que com he dit no's pot explicar. S'ha de sentir.

La execució d'aquesta missa gregoriana fou lo més gros de las festas musicals. No hi havía la pulcritut dels al-leluias, cantats per las coristas den Bordes; els executants no eran tant perfectes. Però son director, un frare benedictí, que semblava arrencat d'un vell retaule flamench, els hi comunicava l'alenada de fé que'l posseía y els tendres infants y els homes fets cantavan ab veu del ánima.

La satisfacció inmensa que m'omplena va al sortir de la capella de la Santa Sanch, fou torbada pel recort de lo que es el cant plá á la nostra terra. Aquesta gent son ben felissos, — vaig dir á mos comp anys, — poden anar al temple á fer oració, segurs de que son reculliment no's veurá pertorbat per aquells crits incoherents, que per allá'n diém cant plá. Las veus dels xantres, aquellás veus especials que no surten del coll ni del pit, que casi no se sab d'ahont surten, ni semblan humanas, no malmetrán las orel·las ni distreuran sa pensa elevada á Deu.

Aquestas consideracions y moltas altrás que atropelladament se m'ocorregueren, me varen posar de mal humor.

— ¿Es possible, me deya jo, que la ignorancia y deixadesa arribi á un grau tal? ¿Es posible, que aquet moviment de regeneració que cada día té més forsa á Alemanya, á Bèlgica, á Fransa, á Italia, que'l Sant Pare encoratja ab totas sas forsas y fins imposa ab sa autoritat, no trobi en nostra terra qui'l segueixi?

Unicament els pares de Sant Felip Neri s'han preocupat de lo que ha d'esser el cant litúrgich. Però ab el seu esfors no n'hi há prou. Es solzament un crit d'atenció que si no es escoltat pels que poden y deuen fer la restauració se perderá miserablement.

Y al fi y al cap la tasca, si bé difícil no es pas impossible. El camí está ben marcat. Seguint els consells y lliçons del venerable Dom Pothier, s'ha d'arribar á terme infalliblement.

Poden seguirse dos sistemas, anar á estudiar al costat dels benedictins, ó fer que vinguin mestres.

En els seminaris treballar pera la creació d'escolas de cant gregoriá pera l'avenir y en el temple aprofitar tot lo que no sigui absolutament dolent, en materia de llibres y tradicions, modificant empró en absolut la manera de cantar, procurant que s'assemblí tot lo possible á la que s'emplea pera las melodías gregorianas.

D'aquest modo, dintre d'un espay de temps, no massa llarch, la restauració del cant gregoriá en nostra terra fora un fet.

¿Será aixís? Deu ho vulgui.

Discurs llegit en catalá pel senyor Vis-president D. Vicens de

Moragas en la sessió internacional del Congrés

Som vinguts á la terra flamenca els homes de la terra catalana, cridats pel ressó de vostras festas artísticas.

Si aixó vol dir que es fort el ressó de aquest cant de l'ánima flamenca, puig que ha arribat á tan llunyanas terras, també vol dir que'l nostre poble té ben obert l'esperit y que sent las explosions del art per lluny que esclatin.

Si vosaltres teníu las fronteras planas y escampeu vostres camps, vostres camins, vostras ideas y vostres arts, sens cansament, per tota l'Europa; nosaltres encara que tinguém el nostre Pirineu altiu per entremitg, no estém pas barrats á la vida nova, perque nostras montanyas son també terras que enlaira la nostra ánima, sentintse desde las cresterías dels mateixos Pirineus, els aires del Nort, purificats de tota boira baixa.

Per aixó vos hem sentit ¡oh flamenchs! Per aixó hem vingut, portant en el cor un sentiment.

Vosaltres teníu una terra vostra, una llengua, una pintura, una arquitectura, una música, tota una ànima vostra, que sabéu conservar y que heu conseguit veurer respectar.

Donchs nosaltres també tením una ànima catalana, una terra catalana, tením llengua nostra, literatura, poesia ben nostra y fins una música ben caracterisada que fa nostras delicias. També nosaltres volém que sigui respectada la nostra ànima y, ajudant Deu, esperém arribarhi.

Y com la música vol una veu que canti y un cor que l'estimi, també nosaltres tením qui canta y estima ab eniamorament la nostra música, qui estima la nostra patria catalana y s'afanya pera ferla gloriosa.

Posém devant de tot al «Orfeo Catalá», al quin representém en aquest acte.

L'«Orfeo Catalá» es una Institució musical constituída baix la base de la Associació de Protectors y Cantors.

Els protectors arriban avuy á 1,400, els cantors son més de 180, repartits en tres seccions: homes, senyoretas y noys, dirigits y ensinestrats per quatre mestres, al cap d'ells en Lluís Millet.

Ni mestres ni cantors percibeixen retribució de cap mena pel seu treball, abans al contrari, pagan com associats lo mateix que'ls socis protectors.

Els cantors no son pas músichs d'ofici. De cap manera; cantan per afició y per sol amor al art, en sas horas d'esbarjo.

No es, donchs, per ells, la música un medi d'obtenir profits materials, sino la més bella y desinteressada expansió de sa ànima á cada vetlla.

Reben tots una educació musical tan complerta com cal pera formar part d'una massa coral que executa las més enlairadas y més complicadíssimas obras de la música polifónica; aixís es que no entra cap element nou sense la deguda preparació de solfeig y vocalisació.

Veusaquí, donchs, com l'«Orfeo Catalá» compleix per aquest camí una de las més nobles missions d'educació social y artística.

El treball es constant; cada día hi ha ensaig parcial, y dos días á la setmana ensaig de conjunt.

Perque la presentació del «Orfeo Catalá» devant vostre porti la recomanació més estimada á n'aquest Congrés, ahont tant s'ha pogut aprendre referent al cant gregoriá, hem de dirvos que l'«Orfeo» també'l canta, seguint la tradició que avuy ensenya la gran, la enaltida escola dels benedictins de Solesmes.

A las iglesias no hi ha que dirho, més també en els concerts pel gran públich, l'«Orfeo» ha fet sentir y ha fet admirar y aplaudir, *Al-leluías* y graduals de cant gregoriá.

Pera poder cumplir de manera més apropiada els fins de la restauració de la gran música en els temples, li ha nascut al «Orfeó» una filla ben aimada, que es la Capella de Sant Felip Neri, composta de seccions d'homes y de noys, sortits del mateix «Orfeó Catalá», y que's dedica exclusivament á cantar á las iglesias la música relligiosa dels grans mestres y el cant gregoriá.

Per aqueix camí ja's pot ben dir que avuy en día, l'«Orfeó Catalá» y la Capella de Sant Felip Neri son las institucions que, portadas per son incansable director, en Lluís Millet, de qui tan orgullosos n'estém, enlairan la música dels grans, dels immortals mestres espanyols dels sigles xvi y xvii.

Sí, porque aquellas son las que cantan ab fé, ab reculliment, y fins ab accents de condol las obras colossals del més humá dels músichs relligiosos, la missa *Oh quam gloriosum est regnum*, els requiems á quatre y á sis veus, els responsoris y motets del gran Victoria. Aixís el nostre públich ha pogut conomures y fins esgarriarse, sentint la *Libera me Domine* del Requiem á sis veus.

Morales, el sever y grandió Morales, honra també nostres programass ab la missa *Queramus cum pastoribus* y ab el motet *Emendemus in melius*, que conomou tot l'esperit.

L'estudi de las obras de Guerrero, Ginés Pérez, Comes, y altres y altres mestres, son la nostra tasca de moltes horas.

Mes nosaltres que estimém en tan gran manera las cosas de nostra terra y que tením un cooperador en l'eminent mestre en Felip Pedrell, que á Madrid fá altíssim honor á la rassa catalana, hem pogut restaurar la memoria d'un gran compositor catalá del sigle xvi, en Joan Brudieu, que entre altrass obras va compondre un llibre de Madrigals, imprés á Barcelona l'any 1585 y dedicat al sereníssim duch de Saboya, príncep del Piemont.

S'havía ben perdut la memoria del gran Brudieu, mestre de capella de la Seu d'Urgell, quan el célebre musicógraf ja dit, en Felip Pedrell, va fer saber que havia trobat buscant per la Biblioteca del Escorial el llibre de Madrigals, quasi bé tots ab lletra catalana, composicions d'una riquesa polifónica extraordinaria y de melodías distingidas á tot serho, en las que sorprén el sentiment popular que las inspira.

Transcritas d'aquest llibre son las obras *Goigs á la Verge*, d'istil popular religiós, y el madrigal *Las saetas que amor tira*, ben propi de la elegancia y voluptuositat d'una Cort d'aquells temps.

L'«Orfeó Catalá» se envaneix d'ésser l'úlich intérpret que las ha fet sentir en els temps moderns.

Mes no cregueu que nosaltres estiguém tancats á casa nostra: no. El monumental Palestrina ens es familiar. Ha arribat á vulgarisarse tant

la missa del *Papa Marcello*, que'l nostre públich no está content si en el programa no hi veu un tros ó altre de la colossal obra del mestre italiá.

¡Ja'l tenim ben conegut al vostre Roland de Lassus! No solzament per sas obras religiosas, més també per la vilanella, *O la, o che bon echo*, que constitueix un bell *bijou* dels nostres programas.

Bach, Haydn, Haëndel, Mozart, Berlioz, Franck, Bordes, son honra de nostres concerts.

De Berlioz hem cantat el *Gran Requiem*.

M. Bordes va enaltirnos dedicantnos el diálech *Domine puer meus*.

L'«Orfeo Catalá» ha cantat la novena sinfonía de Beethoven, un chor á setze veus, de Ricart Straus y las pintorescas obras de Jannequin, *L'Aucellada* y la *Batalla de Marignan*. Ha cantat també *La Consagració del Sant Graal*, de Wagner y de Schumann, Mendelssohn, Grieg, Brahms y altres.

Encara no he pogut parlarvos dels nostres estimadíssims compositors d'avuy. Van al cap els mestres Nicolau y Millet en la música religiosa. Es ben fresch encara el triomf que acaba d'obtenir en Nicolau ab el seu *Divendres Sant*.

Tampoch vos he parlat de la nostra música popular.

Donchs vos diré que'l folk-lore musical catalá es verament marvellós. Si no'n poguessim dir res més de l'ànima catalana en tindríam prou en lo que la cantan las melodías populars. Récullidas ab amor filial son avuy la font més pura d'inspiració pels nostres compositors. Ja varem tenir un precursor per aqueixos camins en el inolvidable Clavé, fundador de las societats corals d'obers. Las sevas obras, inspiradas en els cants populars, en las que's descriuen vers paisatjes de la nostra terra son cantadas per l'«Orfeo Catalá» ab enamorament.

Millet y Nicolau — no cal pas dirho — García Robles, Alió, Vives, Noguera, Lamote, Mas y Serracant, Morera y altres, son ja un batalló que van á la conquesta de la gloria per la música catalana.

Teníu de saber també que'ls nostres poetas ens forneixen de poesías, que per sí mateixas ja cantan las hermosuras de la patria y els sentiments dels nostres cors. Ben tristos que estém ara ab la mort de nostre genial mossen Jascinto Verdaguer que havia donat ànima als nostres cants.

He d'acabar.

L'«Orfeo Catalá» ens ha enviat pera donar als flamenchs y á la *Schola Cantorum* una abressada de germanor artística y sobre tot á aprendre de vosaltres que tant podiau ensenyarnos.

Lo que hem pogut capir de vostras lliçons sobre el cant gregoriá, serán las penyoras més preuadas que ens emportarém á casa nostra.

Nosaltres som felissos d'haver pogut fer sentir la nostra llengua en aqueix honorable Congrés, y vos doném grans mercés por vostre aculliment.

Bruges y Barcelona tenen desde avuy un serment més pera estimarse.

Conferencia donada per D. Vicens de Moragas

de retorn del Congrés de Bruges

S'ha de dir ben alt que lo nostre mestre En Lluís Millet, es l'home de las grans intuicions.

Gran intuició va ser, l'haber volgut que una comissió, en nom del «Orfeo Catalá», anés á Bruges per concórrer al Congrés de música religiosa, ab ocasió de la maravellosa Exposició de pinturas dels primitius flamenchs.

En aquella manifestació artística, que per ponderar las excelencias de l'ànima flamenca anaba á celebrarse, l'«Orfeo Catalá» hi tenia guardat un lloch d'honor. Ningú ho sabia; cal ben dirho, ni'ls mateixos iniciadors. Mes En Lluís Millet ho va endevinar.

¿No n'esteu are tots ben certs?

¿Cóm ho havian de saber los iniciadors del Concert? ¿Quí havia de pensar que l'«Orfeo Catalá» tenia, com té, una animassa tan grossa que d'una volada, per ferse present devant del mon musical, per donar fé de vida, havia de enviar emissaris que traspasessin l'indar y l'indar de nacions y d'una correguda fessin 1,500 kilometres de camí....?

Cregueu que quan ens véyen y sabían que eram dels Pirineus avall, consideraban un prodigi la nostra embaixada, y aixó feya obrir los ulls als que ni tan sols sabían que fossim al mon.

¿No es ben cert que li pertocaba per dret propi tenir representació en las Festas musicals de Bruges, ahont s'havia de parlar de la gran música religiosa dels sicles d'or y del cant gregoriá?

Prou ho ha fet ben veurer lo nostre estimat company en Francesch Pujol, en sas hermosas crónicas del Congrés.

¿Ahont havia d'anar sino á Belgique l'embaixada del «Orfeo Catalá»? ¡Y de Belgique á Bruges!

Repareu que Belgique y Catalunya son dos regions que's retiran molt l'una á l'altre.

Belgique y Catalunya, geográficamente, tenen la configuració d'un triángul, sino que Belgique te la punta cap amunt, cap al Nort, y Catalunya la te cap avall, cap al Mitjdía. Aixó ben segur qu'es una desventaja per Catalunya. Si no fos més que aqueixa, ja podríam estar contents. ¡D'altres s'en trobarían!

La base dels dos triànguls, toca á France en abdós regions, y totas dos tenen un frontís al mar: nosaltres al Mediterrani, ells al mar del Nort.

Bélgique te no més que 29,500 kilometres quadrats. Catalunya encara la guanya en quant á territori, porque passa de 32,000 kilometres quadrats.

Pero Bélgique te un altre dot que també'l tením nosaltres, sino que no'ns en deixan gaudir com sería de justicia. Te dos millons y mitj d'habitants que no parlan més que la llengua flamenca. Nosaltres també tenim més de dos millons y mitj que no parlen més que catalá.

Si encare voleu considerar més semblansas, penseu en l'història, y recordareu qu'ells y nosaltres vam patir y molt patir per mor de la Casa d'Austria, y si ab ells els hi va tocar un Duch, lo Duch d'Alba, nosaltres los hi vam portar ventatja, en aixó del patir, porque'ns va tocar un comte y duch, lo Comte-Duch d'Olivares.

Pensant ab tot aixó y en moltes cosas més ¿no ho trobeu que'ls emissaris de l'«Orfeo Catalá» no podían anar en lloch millor que á Bélgique que per parlar de lo que fem per aquí?

Perque va succehir lo qu'era més natural del mon, y es que'ns convidessin á parlar de cosas de música y que volguessin que parlessim en la nostra estimada llengua.

¡Quin goig més gran! ¡Quina angunia y quina frisansa al mateix temps! Nos convidaban á que parlessim al Congrés en nom del «Orfeo Catalá», pera parlar del «Orfeo», y ens demanaban que ho fessim en la nostra llengua.

Mireu com som. Casi bé que no ho podíam creurer, y nosaltres preguntabam: ¿parlarém en catalá? y ells deyen: sí, es clar, en la vostra llengua.

¿Quina es la nostra estimada llengua, la llengua del nostre cor, la que diu més be que cap altre lo que sent la nostra ánima, sino la llengua catalana?

Y en catalá vam parlar en lo Congrés de música religiosa de Bruges, per fer la presentació del nostre «Orfeo».

¡Ja veyeu com era cert lo que había endevinat lo nostre mestre En Lluís Millet! ¡Ja veyeu si li pertocaba al «Orfeo Catalá» enviar emissaris á las festas musicals de Bruges!

Vos deya que'l mellor lloch de Bélgique, ahont habíam d'anar los catalans, era á Bruges.

Bruges es una reliquia viva. Bruges, que era una de las maravellas del veritable renaixement cristiá que's va desplegar en los sigles xiii, xiv y xv, es de veurer que va sentir repulsió al presenciar la violentíssima desviació que aquell renaixement va sufrir, y com la planta sensitiva,

que's tanca quant l'ofen una ma profana, se va reclourer dintre de si mateixa per fugir de profanacions.

Sí, perquè hem de recordar y d'entendre que ha quedat demostrat d'una manera palpable que'l veritable renaixement estava fet, quant va venir á usurparli, fins el nom, y á romprel més que á desviarlo, lo paganisme ajudat del luteranisme.

Jo ja sé que'l dir aixó, que jo era incapás de descobrir y que sols faig que repetir, se va armar una de las més acaloradas discussions. Pero, per més que'ls protestants s'en desesperin, es ben cert que la civilisació gòtica, com se deya ab menys preu, había arribat á las més altas manifestacions de l'ánima humana y que la revolució espantosa del sigle xvi va trencar d'una manera tristíssima la evolució natural de la civilisació d'Europa.

Joan Jansen ho va demostrar fins á la evidencia en la seva obra monumental *L'Alemania*, y tothom s'en pot convencer á cada hora per mica que hi pari atenció.

¿No ho veyeu com las catedrals gòticas no varen quedar acabadas? ¿No veyeu las afeigaduras esgarrifosas que varen gosar á férlashi? Y varen arrancar de las capellas los retaules maravillosos per ferne estellas y per posarhi tanta munió d'altars barrochs ab columnes salamónicas farcidas de fruitas y verduras ó de *cupidos* en comptes d'angelets.

Es que aquella revolució va trencar ab sech la tradició del gran, del veritable renaixement

Y Bruges, la gòtica, va quedar espalmada devant d'aquellas profanacions, y's va adormir deixant passar los sigles.

No está morta, no, com los esperits tristos ho creuhen. Es un poble que reposa en la nit que passa per demunt de la seva civilisació, esperant que torni la claror del día; ¡que prou vindrá!

L'optimisme m'está dihent que ja clareija, y aixis com en Melcior de Vagtie va dir que habían arribat las cigonyes que portan novas de la primavera, del idealisme espiritualiste, jo penso que he vist resplandors d'aquell sol que Bruges va veurer anar á la posta y que está esperant que torni á enlluhernarnos.

Y un dels resplandors ha sigut la maravillosa exposició dels flamenchs.

Ja ho sabeu que la matinada s'assembla al cap-al-tart. Donchs Bruges sentía la matinada, ha obert las sevas portas y lo mon modern ha tornat á veurer allí mateix los prodigis que los sigles xiv y xv habían infantat.

Mes, lo cartell qu'han posat á la exposició dels flamenchs, té una nota que la foscó encara hi ha pogut posar

¿Per qué'n dihuen *primitius* d'aquells flamenchs? Jo penso que tothom pensa qu'una cosa *primitiva* es rudimentaria, incorrecta, deformada, sens lo desentrotllo que li cal.

Donchs perquè m'entengueu en un sol mot, vos diré que està tan poch apropiat aquell renom als quadros que vaig veurer, com ho estaria si's digués que J. S. Bach es *primitiu*!

¿Será perque encara hi ha qui creu que's pot motejar á aquella civilisació dientli *primitiva* y *gòtica* ab tó de menys preu?

Vosaltres judicareu si se'l mereix; mentres vos demostro que'ls catalans teníam de correr á Bruges á la gran hora que s'ens presentaba.

Vos deya que Bruges está dormida, tancada dintre de sí mateixa fa sigles. Vos deya que era una reliquia vivent, perque lo que's va anomenar renaixement, no va gosar ab ella.

Axís podém saber ben del cert com era una vila dels temps del sigle xv, quan encare no había pogut tornar á prevaleixer l'imperialisme cessarista.

Sí, perque Bruges te'l seu Beffroi, la seva Casa de la Vila, la Gilde, las sevas iglesias, lo seu Beguinage, canals, casas, carrers y vestits, si fa ó no fa, tal com eran quan va sobrevenir la gran revolució pagana, com si tot hagués quedat encantat.

Deixeume parlar del Beffroi primer que tot: perque'l Beffroi era'l més enlayrat senyal de la independència del municipi, y perque'l Beffroi de Bruges es lo rey d'aqueixos altius campanars.

A la estat mitjana, teníam gran importancia la possessió de campanars municipals, aixís es que las vilas que johían la sort de obtenir cartas de llibertat, s'apressaban á aixecar lo *beffroi*, y aixís mateix, quan los reys volíam rebaxarlos y robárlshi las llibertats, lo primer que feyen era enrunar lo campanar municipal.

Bruges, que desde 1305 johia de plena y complerta llibertat, mercés á la famosa carta de Robert de Bethuve, va poguer donar mostra de la seva independència comunal, ab tanta ufana, que va aixecar lo *beffroi* més alt del mon.

Aixís era alta la seva personalitat y la seva forsa, que va arribar á tenir part en la formidable Hause teutónique. (Potser va esser allavors que's va establir en heráldique que'l *beffroi* simbolisaría la preeminencia y la grandesa).

¡No ho veyeu com los ideals dels catalans portaban cap á Bruges als emissaris del «Orfeó Catalá»!

Y'l *Beffroi* tocaba, y'l *Beffroi* parlaba, y manaba y comandaba á la guerra.

¿Qué's pensabau? ¿que aquella torre s'aixecaba per pura vanitat com altre Babel? ¡Ah, nó!

¡En los temps dels *primitius*, las cosas teníam esprit, teníam ánima! Lo llenguatge del *beffroi* era la música de las sevas campanas posadas ben altas, ben altas, perque llurs manaments no perdessin may la serenitat.

Aixís las campanas cridaban als concells municipals, avisaban á las festas profanas, tocaban á apagar lo foch, y sobre tot, tocaban á *somament* quan perillaban las llibertats comunals.

Si'n debia esser de penetrant lo toch de somament, que hi ha per aquelles terras un aucell que fa un crit tan semblant al toch que li diuen: *beffroi*.

¿Qui debia ensenyar aquell crit d'engunia y de frisança: l'aucell al campanar ó'l campanar al aucell?

Are'l *beffroi* de Bruges toca cada quart; marca lo temps que passa ab una vaguedat de tocadas incoherents y tan inarmónicas, que sembla que al adormirse la vila, fa uns quants sigles, van quedar en l'ànima del *beffroi* recorts de tot: de alegrías y de tragedias, de días felisos y d'horas de ruina, y que somniant, las campanas van dihent mots esbarriats del vell llenguatge.

¡Prou que'ls dehuen entendre la gent de la vila, perque si un be se'ls repara, encara son gent del sigle xv.

Tant per las fesomías com pels fets.

Aixís es que encara conservan una institució ben característica: las *gildes* (ghildes).

Las *gildes* son las associacions de las arts y oficis. Venen de molt antich y de molt amunt. Perque primer tenían carácter guerrer; després, quan las rassas del Nort, que van portarlas, se van assentar, se convertiren en territorials, dedicantse á la defensa dels drets dels associats, donant naixement á las corporacions comunals, als gremis y á las confrerías.

Mireu si debían ser cosa bona, que los emperadors centralistas voltan prohibirlas per perjudicials al poder central. Ara podríam afegir: be prou debia ser centralista la revolució francesa que va tirar tan com va poguer per aterrarlas.

Donchs á Bruges encara n'hi ha, y encara tenen forsa per mantenir casa propia ab estancia feta de nou tan espayosa y galana que en la gran sala de la *Gilde des metiers* se van poguer celebrar las sessions del Congrés musical, ab audicions en que hi prenían part orquesta y massas corals.

L'hospitalitat donada á un Congrés musical per la *Gilde*, fa venir al pensament las aficions artísticas que las comunitats d'arts y oficis, las associacions de menestrals y las de comerciants varen demostrar en los temps de la seva prepotencia.

En De Vriendt va consagrar una de las sevas magníficas pinturas murals de la gran sala del Hotel de Ville, de Bruges, á la glorificació de aquell període històric, cuadro que representa lo recibiment que los notables y habitants de Bruges varen fer als exercits que tornaban ven-

cedors de la batalla de Courtrai (1302), en la que las comunes flamencas, sòlidament organitzades, van derrotar als soldats de la monarquia francesa.

Perque vos feu ben càrrech de lo que varen ser aquells bons temps en que los menestrals y comerciants fomentaban las arts plásticas, vos llegiré aquí un fragment d'en Jacob Grimm, que trobo en la monumental obra de Janssen, de que vos he parlat avans.

Diu en Grimm: «las arts, *que la riqueza tan sols pot fer esclatar*, se «mostran als vostres ulls: admirables iglesias y edificis públics s'alsen «dintre'l cercat de las murallas, las plassas plantadas d'arbres alegran «las casas del voltant y per tot veyeu espargirse una vida de activitat y «de treball que no destorban per res los divertiments, los balls, ni's «exercicis militars. Tenint conciencia de la seva fortuna, ben segura y «ferma, los menestrals, ben vestits y gasant bonas robas, van y venen «orgullosos de llurs llibertats, amatens á defensarlas valentament. Generosos en las llurs donacions, leyls y cuidadosos en llur vida de familia, «y plens de respecte y de temor á Deu.»

Quina pintura més bella d'un bon temps.

Está ben vist que aquella bona gent mereixia ser retratada de mestre y que las sevas fesomias se conservessin entre las cosas santas.

Per aixó los veureu, vivents talment, com si poguessin saltar de la tela de genollons devant de la Verge María y de Jesús infant en los maravellosos cuadros dels Van Eyck, dels Memling, dels Van des Weydan y dels *Pourbus*.

Va esser tota una institució aquella manera de presentar los assumptos religiosos, una institució que revela la forsa predominant que aytals personatjes tenian en aquellas portentosas manifestacions del art.

¡Quina personalitat més enérgica la de cada un d'ells!

Mireulos be, sembla que lo pintor podia deixarse portar per la fantasia quan creaba la Verge y els Sants que la voltaban, pero quan arribaba á tenir que posar á la tela lo retrato del *donador*, era la vritat pura, la realitat mateixa la que venia á quedar estampada en lo cuadro, com si l'artista sentís la fascinació del personatge. Sembla que forsat per l'imperirosa personalitat del *donador*, no pogués tan sols gosar á transformarli ni'l més petit perfil, y que baix aqueixa sensació de superioritat moral, la pintura hagués arribat als més marevellosos prodigis.

Fins lo títol que va atribuirse al personatge que dedicaba'l cuadro es suggestiva d' *imperi* y de *domini*.

Li dihen lo *donador*, es á dir, l'home que dispensa la lliberalitat de fer que neixi aquella creació artística.

¡No vos fa pensar tot aixó en los temps del nostre extraordinari pintor Dalmau, que algú á gosat á dir qu'era lo Van Eyck catalá, y ab los

personatjes que's veuhen representats en l'excelentíssim retaule qu'aviat veureu en la nostra exposició del art antich?

¡Pensar que als artistes que varen pintar aquelles creacions plenas de realitat y de vritat, aquells retratos, que segons tots los crítics may han sigut sobrepujats, los hi diuhen *primitius*! Jo no m'en se avenir.

Com tampoch me sé convencer de que'l día que's despertí Bruges hagi de perdre la seva hermosura. Tornant ab lo meu optimisme, jo crech que ja tenim penyoras donadas de que no ha de succehir.

Primer de tot: ¿no van ser los menestrals, los comerciants, aixó es, los homens creadors de la riquesa económica en los sigles enrera, los mateixos que varen tenir á sou als molts pintors, quins noms son *desconeguts*, ignorats, y quinas obras se consideran com joyas las més preuhadas? ¿Per que's varen poguer aixecar aquelles iglesias, aquells *beffrois*, aquelles casas de la Vila y las *Gildes*, y las casas artísticas dels vehins de Bruges?

Prou que'ns ho diu d'una manera encisadora en Jacob Grimm en lo fracament que vos he llegit més amunt. Tornemho á dir: las arts *que la riquesa tan sols pot fer esclatar*, se mostran als nostres ulls.»

Donchs si la rassa flamenca, quan va ser rica y poderosa, va saber fer aquelles maravellas, quan torni á serho sabrá tornar á apreciarlas y á referlas, y també á crearne de novas.

Penyora'n tenim en las restauracions dovotíssimas que s'hi están realisant. La Gran Plassa de Bruxelles n'es una mostra prodigiosa.

A Bruges, l'Hotel de Ville, ab la sala decorada per en De Vriend, y l'Hotel Grunthusse, ab las sevas restauracions arquitectónicas, bastarian per fernos perdre la pó en lo pervindre del art flamench.

Are com are, Bruges guarda encara un aire somniós.

Jo vos he de dir que'm dol en l'ànima no haber pogut fruhir de l'encant d'una vila adornida, sentintli batre'l cor y aquell alé de tranquilat del que s'adorm habent viscut cristianament.

Es una impressió de tristesa que'm causa'l visitar pobles que no conech.

Si'l coneixer á una persona costa tan, si arribar á saber los seus pen-saments més íntims vol tant temps, ¿qué no será d'un poble? Y lo íntim, lo delicat, tothom ho guarda, tothom ho vol tenir secret.

¿Cóm pot ser, donchs, que la vila de Bruges deixés que coneguessim las sevas intimitats y los seus secrets en los días en que per tot arreu si veyen forasters?

Fins lo cel estava trasmudat y feya claps de sol, clarors enlluernado-

ras, blancors de nuvols que desentonaban. Estich ben segur que no era la Bruges que coneixen los que l'estiman de temps.

Y nosaltres tampoch teníem aquell desinterés d'esperit que jo conto que cal pera poguer fruhir de las notas característiques d'una ciutat que dorm y somnia.

May he vist jo tant sublim, tant corprenedora la nostra Catedral com los días en que l'esma m'hi ha portat després d'estona y més estona de caminar per los carrers, sol, sense cap idea, sens cap desitj, sense saber porque hi anava y m'hi he trobat porque era á la tarde, y ab bon temps y las portas estaban obertas y la claror del sol s'hi había convertit á dins en una sinfonia maravellosa de colors, y al cor hi cantaban lo cant plá, y las voltas ressonaban.

Res de tot aixó podíam fruhir los que anavam á Brúges ab lo desitj de veureho, de sentirho, de saberho tot d'un plegat, de concorrer al Congrés dematí, tarde y nit; de visitar l'Exposició, de visitar iglesias y edificis, de caminar pels carrers, y per las voras dels canals y per demunt dels ponts.

Com vos dich que lo sol omplia forsas estonas de llum intensa y crua tota la vila, fins los temples, los llochs de la santitat y dels misteris, estaban massa plens de claror.

Perque la sabiesa dels que feyen las iglesias en aquells temps de gran amor y temor á Deu, va procurar que fossin ben defensadas del sol, aquí ahont tant hi lluheix, y van permetrer que hi entrés mes la claror allí ahont las boyres de días y més días la fan tan esmortuhida.

Entrant á Notre Dame de París en un día gris, de pluja que no paraba, ho varem ben comprendre. Hi celebraban ofici de morts, y la llum de la gran Catedral era de reculliment y de devoció. Quan fa sol no si pot pas entrar en aquell sant temple, porque sembla que esteu en mitj del carrer.

Tot aixó ho esplico porque os feu cárrech de que no vos dongui l'impressió directa d'aquell aire de tristesa tan poétich y tan ponderat que dihuen qu'invadeix la vila de Bruges.

Mes ja qu'heu vist en l'Exposició de cartolinas qu'ompla una de las nostras salas, los recors d'aquells carrers, d'aquells canals, d'aquells monuments, podrém tots junts recrear los nostres esperits lleigint jo y sentint vosaltres lo que'n ha dit en Jordi Rodenbach en la seva obra passional «Bruges la Morte».

He triat, d'assí d'allá, tot lo que'n l'obra era descriptiu, he procurat lligarho fentne una toya, y ara vos l'ofereixo.

Diu en Rodenbach:

«¡Y cómo es triste Bruges al cap al tartl

Per tot arreu lo ploviscó fret, las petitas notas tristas dels campanars de las parroquias espargidas com per un salpasser per fer absoltas.

Bruges, d'ahont la mar s'en ha retirat, la més gran de las vilas grises
 ¡que n'es de trista al hivern!

Tots los días tenen aire del día dels morts, ab un gris que sembla fet
 del blanch de las cofias de las monjas y el negre de las sotanas dels cape
 llans. ¡Quín misteri lo d'aquell gris d'un mitj dol etern!

Perque per totas las fatxadas y pel llarch dels carrers se matisa fins
 al infinit. N'hi ha que son pintadas d'un vert esmortuit y altres que son
 de color de mahó envellit ab las junturas blancas; mes al seu costat al
 tres que son negres, com fossers seriosos, ayguaforts recremats, quinas
 tintas alivian y compensen los tons una mica clars dels costats; y lo
 conjunt dona la emanació del gris, que hi neda y s'escampa per las pa
 rets posadas de llarch á llarch.

Lo mateix cant de las campanas sembla negre; perque aboatat, fos
 per l'espai, se sent aixís mateix com una remor gris que passa, rebota y
 ondula per l'aygua dels canals.

Fins l'aygua, malgrat tants de reflexos: retalls de blau, fronters de
 tauladas, blanch de neu dels cignes que hi vagan, vert dels arbres de las
 voras, s'arriban á fer camins de silenci sens color.

Per no se sab quin miracle del climat, hi ha allí una penetració reci
 proca, tal volta una causa química de la atmósfera que neutralisa los co
 lors massa vius y los porta á una amalgama de adormiment sempre
 gris.

Com si la boyra, que tant sovint hi ha, y la llum velada dels cels del
 Nort, la pedra granítica dels molls, las plujas de sempre, lo pas de la
 gent negre, haguessin influït fent aliansa en lo color del aire; y també en
 la vila vella, la cendra morta del temps, la pols dels sonals dels anys,
 haguessin acumulat la seva obra silenciosa.

L'influencia de la vila sembla que sigui la llissó de silenci vinguda
 pels canals immovils, quina calma els hi ha volgut la presencia dels cignes;
 dels cignes seculars caiguts d'un escut d'armes, segons resa la rondalla
 y que Bruges va esser condemnada á mantenir perpetuament per haber
 assassinat á un cavaller que'n tenia en lo seus cuartels; pels canals ahont
 hi neixen las ninfes, ab las sevas flors blancas com cors de noyas de la
 primera comunió.

Bruges es sobre tot catòlica, y conserva un aspecte de creyent. Las
 arquitecturas, las casas, ab aire de convent, los fronters de las fatxadas
 com mitres de bisbe, los carrers ab imatjes de María, lo vent tot plé de
 las campanas, tot respira un aire de catolicisme, de pietat y d'austeritat.

Semble que desde'ls convents s'aixequi un menys preu contra las
 inclinacions secretas de la carn y una glorificació encomanadissa de cas
 tetat.

Mireu una devota d'ànima piadosa, ab la fé dels flamenchs, que te més

de temor del infern que d'anyorament del Cel, com s'encamina cap al seu estimat *Beginage*, cap al convent de las beatas, caminant ab molt compte, abrigada ab la seva gran capa negra ab caputxa, brandant com una campana. Al lluny las campanadas semblan acompassadas com lo seu pas, tocant de totas las parroquias á la una, y entremitj cada quart la música picada y tremolosa del *beffroi*.

Dins de l'iglesia silenciosa, fins los sorolls més petits de las ayguas que's mohuen pel canal, hi arriban com un remor de bocas que pregues-sin á Deu, y las parets de tot el voltant, aquellas parets baixas que voltan tots els convents, son blancas com estoballas de l'altar. Al mitj una catifa d'herba atapaída, com un prat pintat per Van Eyck, ahont hi pastora un moltonet que recorda l'Anyell pascual.

Los carrers del *Beginage*, que tenen noms de sants y de benheurats, fan voltas y girades, s'entrelliguen y s'allargan venint á formar un poblet de l'etat mitjana, una petita vila á part, dintre de l'altra vila; més morta encara. Tan buida, tan quieta, ab una quietut sugestiva que fa caminar espayet y fa parlar baixet com al entrar en la cambra d'un malalt.

Si dona la casualitat de que passi algú fent soroll, se sent l'impressió d'una cosa anormal y sacrílega. Aixís es que sols hi poden rondar per allí las beatas caminant ab silenci, que en contes de caminar sembla que van lliscant, com si fossin las germanas dels cignes dels canals llarchs.

Y una cosa ben curiosa: may se vehuen tantas donetes velles com en las vilas velles. Caminan, ab lo color de la cara terrós, jayetas y callades com si haguessin gastat totas las paraules. Van passant ara una, ara un altre, ab la capa negra, la caputxa al cap com ombres que venen y s'entornan de posar un ciri á la capella de la Santa Sang.

¡Ah! Y las campanas de Bruges tocant á totas horas lo gran ofici dels morts que sempre's va salmodiant pels aires.»

Fins aquí, lo que diu Jordi Rodenbach, que ja veyeu que era un poeta de la tristesa. Aixís es que Bruges, á la contra claror del ánima del poeta resulta vestida de dol.

No, per aixó, la ploren á la vila poética: no. Totas aquellas parets y aquellas campanas; y aquells convents, y aquells canals, y aquellas ayguas, y las veus de aquellas; fins aquella boyra de tantas horas y de tants díes y la pluja y la llum son iguals que eran en los sigles xiii, xiv y xv, y la vila se va fer allavors hermosa, tan poética y tan espléndida que la reyna Joana de Navarra al entrarhi ab Felip lo Bó, exclamá: «Me creya que no hi había cap més reyne que jo, y ara'n veig á centes al meu voltant».

Los sicles que han passat després, se pot dir que no contan per Bruges la fada que la había fet tant maravellosa, la va encantar porque no li

malmetessin, y are está esperant las novas horas poéticas del pervindre per tornar á enjoyarse y á jahir la vida.

Jo no acabaria may de parlarvos de Flandes, y encara que'm sap greu d'amohinarvos, tinch de pagar un deute.

Lo nostre estimat bibliotecari, en Francesch Pujol, en una de las sevas deliciosas crónicas del Congrès musical me va comprometre, y compromís pactat per ell, jo he de procurar atendre'l.

Vos va prometre que jo vos parlaria extensament d'un discurs d'un diputat francés; y la veritat es que va expresar en Pujol en pocas paraulas y ben ditas, més de lo que jo vos podré dir.

Deya: la conferencia d'Henri Cocheu, sobre «L'ánima flamenca», l'esperabam ab verdader desitj. Las manifestacions d'aqueixa ánima flamenca en lo terror del Art, son tant importants, que fins un home de mitjá talent podria treurer gran profit y encisar als oyents sols enumerant-las. Mr. Cocheu ens feu sofrir una decepció».

Molt ben dit. Mes en Pujol, que sap dir las cosas curtas, va adonarsen de que jo tenia lo vici de dirlas llargas, y per aixó vos va prometre que jo vos en parlaria extensament.

Donchs sí, me complau ferho, encara que tal volta pugui cansarvos.

Veyent en lo programa que un diputat de France donaria una conferencia sobre «L'ánima flamenca», nos va entrar una ilusió gran de sentir-la.

Sentiríam ponderar las excelencias d'una ánima que ja estimabam, que creyam ja que comensabam á coneixer, y fins á tenirhi amistat.

¡Fa tans anys qu'en sentim parlar!

L'ánima d'una rassa que avuy dia está á las primeras ratllas de la civilisació del mon enter, d'una rassa que ha sapigut en plé sicle XIX conquistar la seva autonomia y per la Bélgica l'independencia. La rassa que ha tingut la forsa maravlosa de portar un partit polítich ab lo nom, los fets y las virtuts de católich al govern d'una de las nacions més adelantadas del mon; perque heu de saber que á Belgique la gran majoria dels ministres, desde fá uns vuit anys, son flamenchs.

La rassa que essent prepotent en la seva nació y tenin llengua propia ha sapigut respectar la dels altres; pero també ha sapigut fer respectar la seva, y no's cansa de treballar per véurela ben enaltida; cada dia més, fins á volguer una universitat flamenca. La rassa que te aborrit al centralisme desde tota la vida, quina característique es la d'haber donat tota la preponderancia á las municipalitats.

La rassa que había tingut una escola de pintura portentosa al sicle XV,

quins miracles admira lo mon en aqueixa mateixa hora, y que va poguer tenir un altre escola de pintura al sicle XVII, que té inundats los museos del mon ab las sevas espléndidas produccions, que va construhir vilas com Bruges.

La rassa que.... no sé quantas excelencias te més, perque tot aixó y moltas cosas més esperabam que'ns ho explicaria aquell home de France.

Y pensabam que'ns ho explicaria científicament ab los procediments moderns, documentalment, prenentho dels mateixos estudis en los que son mestres los belgas.

Es clar, com que'ns recordaban que'l esperit científich y l'amor á las investigacions históricas, sobreixinse de Bélgica, havian fet de la terra d'Espanya colonia científica seva, donant com un dels seus fruits, l'obra dels germans Siret sobre «Las primeras etats del metall á Espanya», que va premiar l'Ajuntament de Barcelona, podíam arribar á creurer que aquell home de France ens explicaria coms s'havía format la rassa flamenca y com s'havía constituït la llengua, y perque hi ha tipos celtas y perque n'hi ha d'altres de inclinacions més sensuais, y esperabam, donchs, que podríam arribar á saber com en los temps dels Van Eyck, dels Memlings, dels Vander Weyden, varen prevaleixer uns models més espirituals, més *gòtics*, empleant lo mot tan conegut, y en los temps de Rubens y de Jordaens y de Tensers, se van omplir las telas de tipos extremadament barrochs, y de manifestacions populars marcadament llicenciosas.

O teníam dret á esperar que encarantse ab lo mateix Jordi Rodenbach tractaria de desferli un suposit que á l'ànima flamenca ha de ferirlo, quin es el de que la fé religiosa dels flamenchs guarda quelcom del catolicisme espanyol y que'ns demostraria com dos y tres fan cinch, que no hi havia tal, y que la violencia en que's va mantenir lo domini de la casa de Austria, la falta de aptitut dels espanyols per colonisar, la repugnancia que envers ells va quedar á Flandes, eran rahons de pes per convencer de que son catòlichs perque Deu Nostre Senyor ho vol per major honra y gloria seva, sense tenir que enmetllesvarho per res als espanyols.

Mes, ja vos ha dit en Pujol: vam sofrir una decepció.

Y es que no hi vam pensar que l'home de France era un diputat de la Nació centralista per excelencia, uniformista y fins cesarista. Que no sap més qu'una llengua, que voldria que fos la que parlés tot lo mon. Que en aqueixas horas se desentent de tot lo que sigui religiós, etc., etc.

Y efectivament: ens va parlar de si'ls flamenchs quant els coneixen per primera volta semblen mal carats, pero que tractats se tornan més amables, y son molt bons amichs, y que ni ha que son molt trempats, poguent contar unas quantas anécdotas que van divertir d'alló més á la concurrencia y per aqueix camí l'home de France va poguer lluhir lo seu habit de parlar llargament sense encaparrars'hi massa.

Quina diferencia d'un frare benedictí que va parlar en francés sobre música gregoriana en la sessió internacional.

¡Quanta sabiesa! Va fer l'impugnació d'una teoria fácil, agradosa y sensillíssima que havia proposat lo Bisbe de Sant Dié. Ab frase directa, pensament rapit, accent persuasiu fins causar fascinació, va restablir la gran teoria del Abat dels Benedictins, Dom Pothier, que busca en la natura mateix la gran explicació de la prosodia gregoriana.

Sentint aquell gran orador, escoltant aquell magnífich discurs, que'ls congresistes subratllaven ab picament de mans, vaig fer una reflexió.

France expulsa als Benedictins y's queda ab los diputats. ¡Pobre France!

Tinch d'acabar, que potser vos hauré cansat massa.

Podeu estar ben segurs que'ls emissaris que vam anar á Belgique no vam perdre jamay del pensament al nostre benvolgut «Orfeo Catalá».

¡Si fins pels museos veient cuadros, en Pujol ó en Salvat trobaven imatges que'ls hi semblaba que corresponían á las lletras de las nostras cançons!

Axis la Verge y el Jesuset d'en Boticelli els hi recordaban los mots del gran poeta.

L'infantó somriu,

La mareta plora.

Mes quan arribá l'hora de las grans recordansas va ser al trobarnos al Congrès, y encara més, si gosés á ponderar, vos diria, en l'hora del Concert del darrer dia.

Un sol detall vos ho farà compendrer: en lo programa hi había *La Batalla de Marignan*.

En las sessions del Congrès hi había pessas de conjunt, com fragments de la Gran missa de Palestrina. Chorals de Bach, ó la Redemption de Cesar Franck.....

¡Com hauríam volgut tenirvoshi á tots: y al nostre cap ab la seva batuta, al nostre Millet!.....

¿Voleu saber qué pensém després de tot? Que l'«Orfeo Catalá» podria convocar un gran Congrès de música polifónica, porque pot afrontar todas las comparacions.

Are, prou.

Conferencia donada pel Mestre Salvat de retorn del Congrés de Bruges

Benvolguts dexebls y companys:

De retorn de las festas Musicals de Bruges, m'ha sigut grat veureus altre volta aquí reunits, sempre ab el mateix entussiasme, sempre ab la mateixa fé. Aquella fé en un ideal gloriós, que transforma en héroe al ser més petit y que per sort no ha faltat encara may en aquest Casal venerat. Aquella fé, que'ns ha de donar forsa y energía en nostra tasca endressada al enlayrament del «Orfeo», axis com també al de la nostra aymada Patria.

Passejant pels carrers de la antiga ciutat flamenca — no pas morta com li diuen, ans ben viva d'esperit — l'hem sentit creixer el nostre amor á Catalunya. Allá, la tradició de sas costums, de las sevas arts y de sa llengua, per arréu se manifesta y dona á la ciutat un grau de cultura com lo voldríam pel nostre poble. Es l'amor de patria que'ls ha fet grans sense ambicions. Deslliurats del jou d'esclavitut, quin estigma'ls hi posá gent prou coneguda nostra, han reedificat sos palaus, han imposat sa llengua y tornant á sas patriarcals costums, se han dignificat devant dels pobles més forts y de las nacions més poderosas. Seguint els ideals de sos antepassats y inspirantse en lo llegat de sas obras, han fet un art ben propi y de casa, lliure de tota influencia forastera, y aixís es com, per sa franca sinceritat, han lograt imposarlo y ferlo admirar.

Heus aquí, donchs, quin ha d'esser lo nostre ideal. Fer art de casa, art catalá, sens deixarnos influir per res de fora que'l falseji. Axis com el nostre terror se diferencia dels demás paissos y te la seva nota propia, també'ls nostres sentiments guardan una expressió distinta, tenen una ánima que cal diferenciar de las demás, y aquesta ánima propia nostra, l'ánima catalana, es la qu'hem de conservar, evitant tot contacte que pugui malmétrela y desfigurarla, conservantla ans bé ab gelosia, donchs com més pura, com més fidel á las nostras tradicions, la presentem un día, més considerada será pel extranger y ab més simpatia y admiració la veurém elogiada.

Aquesta precisament es la obra del «Orfeo», que inconscientment, sens donarnos nosaltres mateixos compte, hem vingut realisant guiats per

baix la lluminosa intel·ligència d'en Lluís Millet, desde la fundació de nostre Societat.

Lluny d'aquí, de nostra benvolguda terra, la obra del «Orfeó Català» s'ens ha presentat aislada en son conjunt, y al comparar la nostra institució ab altre de semblant caràcter — no de constitució, mes d'acció solzament — hem pogut deduhirne diferencias notables que'ns demostran la existencia positiva en la nostra obra, d'aquell sentiment propi de que os parlava.

El camí emprés desde un principi quasi instinctivament, ens ha resultat camí ferm y segur cap á la personalisació del nostre art. Art que per son caràcter propi comensa ja á imposarse en lo món musical.

Díguintha sinó els éxits del «Orfeó» á Marsella, Nissa y Montpeller; díguintha també las distincions y els elogis ab que nos han favoregut figuras de tant relléu, com las de Ricart Strauss y Vicents d'Indy, y ara darrerament, l'interés que allá á Bruges despertaren entre'ls músichs estrangers algunas petitas mostrars de nostra música que á proposit nos enduguerem y la sorpresa dels mateixos al tenir coneixement dels actes que portém realisats, junt ab la importancia y l'atractiu del repertori nostre.

En aquestos moments no estará pas per demés que girém per breus instants la mirada enrera. Dirigimla envers la iniciació d'aquell art propi y caracterisat ben bé pel nostre sentiment català; puig aixís com en una excursió dona bó de veure desde'ls pichs més alts el camí recorregut, comunicantnos sa hermosa vista, forsa y alé pera seguir pujant encare, també avuy l'evocar nostre passat, que dominém ja desde un terror ferm y á regular alsada, nos donará satisfacció y adhusa forsa pera arribar se gurs de la vía empresa al terme de nostras aspiracions.

L'amor á la Patria catalana y la fé en son renaixement artístich, foren los sentiments que impulsaren á l'«Orfeó» desde el comensament de son obra. De la constitució d'aquest no cal parlarne entre vosaltres; organissat á semblansa d'altras institucions similars, ben prompte s'en diferenciá pel esperit que'l dirigí. A la font del art nacional, al cant popular, buscá l'estil que debía caracterisarlo y en lo seu estudi entrá sens vacilació, no presumint encara la magnitut á que arribaría un jorn el cant menyspreuat per una generació frívola y decadent que havia renegat d'ell enlluhernat per un art mesquí y importat de terras estrangeras.

Al cant popular, com deya, dirigiren sa mira 'ls vostres mestres, y penetrantse de son ritme y construcció y inspirantse en lo seu cadenciós ayre, escribiren en sa primera época, l'Amadeu Vives, son *Emigrant* y en Millet, sa *Jovenivola*. Ab duas obras restan avuy ab lo mateix encís; el sentiment qu'ellas exhalan, penetra en nostre sí y se identifica ab la nostra ánima: es l'esperit de rassa que'ns con mou y ens roba'l cor. L'*Emi-*

grant y la *Jovenivola* son duas joyas que devem estimar com estima la muller son anell de prometatje. La emoció que'ns desperta avuy encara al entonarlas, té quelcom de virginal y ens es grat evocar la memoria de son temps ab sas dolsas y tímidas esperansas, realisadas ja aquestas per fortuna nostra ab lo bell esclat que tots sabeu.

A n'en Millet y á n'en Vives s'uniren més enllá altres mestres de no menys temperament y empena. D'entre ells, no puch deixar de mencionar á n'en Noguera, de Palma, que tan partit ha sapigut treure dels temas populars mallorquins, y al egregi mestre Nicolau, que si bé vingué tart á nostras filas, son bagatge musical es ja avuy dels més considerables y sos éxits al estranger manifestan á las claras lo valor intrínsech de sas composicions, inspiradas aixís mateix en lo cant popular.

Trevallant per l'art catalá, l'«Orfeó» no podia oblidar pas l'obra d'en Clavé, llegada á las Societats Corals y bastant degenerada á causa de la imperfeció d'aquellas. Las ovacions que ha obtingut l'«Orfeó» cantant *De bon matí*, *La brema*, *Els pescadors*, *Els Xiquets de Valls* y altrás pessas germanas, son una prova evident de lo necessaria que era eixa restauració, donchs com ja tinch dit, l'obra d'en Clavé, desfigurada per complert, havia caygut en desprestigi per la jove generació actual, que molt ha de agrahir al «Orfeó Catalá», l'haverli revelat las bellesas que enclouhen las composicions d'aquell geni popular.

Ara bé, fins aquí l'esperit de totas aqueixas obras d'autors catalans, impregnadas, com he dit, del ambient de la terra no era pas difícil de transmetre: á la forsa havia de ressaltar dins una execussió cabal. Mes lo repertori del «Orfeó», no's compona pas exclusivament de música catalana.

Quant arribá l'engrandiment del cos coral, verificantse la fusió de las veus blancas ab las dels homes, aixó es, convertintse lo chor del «Orfeó» en chor mixte, las nostras miras s'engrandiren també. L'extensíssim repertori de que podíam disposar, anava á prestar al «Orfeó» un atractiu dels més poderosos. Precisament en aquella época lo sabi mestre tortosí En Felip Pedrell, quina paraula may hem deixat d'escoltar, divulgava en las planas de la premsa diària lo nom del gran Victoria, l'inspirat *musicus abulensis*, complertament oblidat dintre sa patria, mentres á París se resucitavan sas obras causant l'admiració de tot el mon musical. ¿No era temptador l'estudi de tan gran mestre?

L'«Orfeó Catalá» s'imposá de la missió educativa que'n nostre terra venia á cumplir, y la execució de la missa *O quam gloriosum est Regnum* fou aviat un fet. Junt ab la missa, se posaren també en estudi diferents motets y responsoris del propi Victoria, quina audició en el teatre Lirich, per mala ventura nostra avuy derrocat, despertá gran interés entre'ls mú-

sichs y demás gent aficionada que no deixaren pas de elogiar la encertada interpretació que obtingueren y el bon gust de sa elecció.

Emprés ja'l camí que podríam dirne campanya á favor de la verdadera música relligiosa — ja que'l cant polifonich es el que més s'adiu en el temple, á part lo gregoriá, — al estudi de las obras ditas del més sobirà dels músichs espanyols, seguiren altres de Palestina, de Morales, Brudieu, Comes, Josquin de Pres, Roland de Lassus y demás autors celebrats, alternant ab aquestas obras las de carácter profá, que tanta gloria venen proporcionant al «Orfeo» y dit está que'm refereixo á la *Auce-llada* y á la *Batalla de Marignan*, escrites ab aquell *sprit* y aquell desenfadado joganer que cap compositor disputará á n'en Jannequin. Afegimhi també els deliciosos madrigals de Brudieu y de Palestrina, aixís com l'original chor de Rolan de Lassus, *Oh! quin bon eco*.

Donchs totas las obras referidas, degudas als més famosos músichs del sigle xvi, foren estudiadas baix la direcció d'en Lluís Millet, vera ànima del «Orfeo Catalá», sens tenir el més petit indici del estil que las hi convenia, ja que cap tradició se guardaba d'ellas. Fou un nou mon á descobrir. ¿Cóm trobar la expressió adecuada?

A nel temperament musical d'en Millet, no hi cabia vacilació. Dret á son fi, li bastá traduhir la seva emoció propia, la que li despertava l'estudi y l'análisis d'aquellas obras, pera que apareixés la execució de las mateixas ab l'esclat de vida y ab el brillant color que tothom li ha reconegut.

L'accent de la frase, la gradació flexible de matissos y el contrast que d'ella's desprén, la irregularitat de mohiment lleugerament sorprés, la viva subtil y prompte, la expressió sentida fonament, la emoció en alt grau comunicativa, tals caràcters, entre altres de menor relleu, son donchs los que en aquellas execucions personalisan l'estil nostre, á la vegada que sagellan nostra nacionalitat.

Escoltant á Bruges, algunas de las composicions que vinch de mencionar y altres de semblant carácter, sobiranament cantadas pels «Cantors de St. Gervais», s'ens ha revelat *aquesta variant de sentiment* que calia diferenciar en aquest lloch. ¿Y sabéu de qué prevé? De la expressió sincera que hem comunicat á n'aquells cants. Hem traduït la nostra emoció sens *preocupacions d'escola*. En una paraula: hem fet art catalá. Seguim, donchs, per la via empresa; siguem sempre catalans.

La nostra parla ha tingut oyents al extranger; lo nom de nostra institució no será ja estrany per molta gent que l'ignoraba, y al recordar la falaguera acullida que als delegats del «Orfeo» dispensaren en el Congrés de Bruges, el cor s'ens ompla de goig y d'esperansas.

Trevallém companys ab fé; que no destalleixi may nostra constancia. L'«Orfeo Catalá» esta cridat á realisar obras més transcendental encara

que las que'en sos anals te fins avuy inscrites. Mes per aixó, á part la protecció divina, cal l' esforç de tots y principalment de vosaltres, cantors.

Possehiuvos, donchs, d'una voluntat ferma y resolta que farà lleugera vostra tasca y Catalunya vos será deutora dels títols de gloria ab que novament l'enaltiréu.

Composicions executadas per l'«Orfeo Catalá» desde sa fundació

Cansons populars

Oh riera del cor (Cansó Grega)	Bourgault-Ducondray
Isabel	Burgés
La ploma de perdiu	Comella
Cansó de Nadal	»
Lo noy de la mare	»
Lo cant dels aucells	Millet
Fadrinets de Sant Boy	»
Lo pastoret	»
Los Segadors	»
Lo rossinyol	Mas y Serracant
Lo Comte Arnau	»
La filadora	»
La balanguera	Noguera
La Gata y en Belitre	Pujol
Lo fill del Rey	»
Los tres tambors	Vives
La filadora	»
La pastoreta	»
La filla del marxant	»
Los Segadors	»
Cant de Nadal (Cansó alemanya)	* * *
Los remers del Volga (Cansó Russa)	* * *

Composicions d'autors catalans

Las sagetas que amor tira (Madrigal)	Brudieu
Cansó de Maig	Borrás de Palau
Primaveral	»
De bon matí	Clavé
La brema	»
Lo somni d'una verge	»
Goigs y planys	»
Los pescadors	»
Los Xiquets de Valls	»
Las flors de Maig	»
Pel Juny, la fals al puny	»
Llissó de solfeig	Comella
Petita fuga	»

Cansó amorosa	Daniel
Mar endins.	Gay
Boda d'aucells	Garcia Robles
Himne Catalá.	» »
La bandera catalana.	» »
Lo somni de Gentil.	Gibert
La rosella y la espiga	Lamote de Grignon
La nit de Nadal	» »
Las orenetas	Laporta
Choral á boca tancada	Millet
Jovenívola	»
Himne Catalá.	»
Lo cant de la Senyera	»
La nostra bandera	»
Hivernenca.	Noguera
La Sesta.	»
L'himne del poeta	Nicolau
Hénora	»
La mort del escolá	»
La Mare de Deu	»
Divendres Sant	»
Entre flors	»
Lo noy de la mare	»
Cant elegiach á la memoria del Dr. Robert.	»
Don Joan y Don Ramón	Pedrell
La non-nón dels papellons	Pujol
Lo reyet.	Sadurni
La complanta d'en Guillem	Vives
L'Emigrant.	»
Lo ball dels ceps	Villegas

Composicions d'autors estrangers

Dorm infantó (Cánon).	Brahms
Vol y vol y vol »	»
Sinfonia ab chors.	Beethoven
Marxa fúnebre d'Hamlet	Berlioz
Las balladas de Lormont	C. Franck
Als nens petits.	»
Hal'ing (dansa noruega)	Grieg
Xiula'l fuet »	»
Cansó de noys	»
La Patria Nova	»
Idili	»
Lluny del mon	Gade
Duet pera baritonos y baixos del oratoria «Israel á Egipte»	Haendel
Lo vel de la núvia (Fragment á solo y chor del oratoria, «Las Estacions»).	Haydn
Aucellada	Jannequin
La batalla de Marignan.	»
Pobre cor	»
Repós.	Kloss
Himne rus	Lwoff

Escenas del segon acte de «La flauta encantada»	Mozart
Brindis del Rhin	Mendelssohn
Marina	»
Si á Deu plau	»
Primerencas	»
En el bosch.	Moreau
Lonxe da terriña (balada gallega)	Montes
Negra Sombra	»
Serenata.	Otto
Sant dilluns	»
Madrigal.	Palestrina
Oh quin bon eco	Roland de Lassus
La separació dels Apostols.	Reultschel
La Marsellesa	Rouget de l'Isle
La vetlla dels conjurats.	Schumann
Campanetas.	»
Cant de llibertat	»
Cansó del avi	Saint-Saëns
Cap al vespre	Strauss
Chor de pelegrins. «Tanhäuser».	Wagner
Consagració del Graal «Parsifal».	»
Fragment á veus solas del «Sopar dels apostols»	»
Marxa dels moliners.	Zöllner
Mar de Xampany	»

Composicions religioses

Miserere mei Deus	Allegri
Tinch l'ànima entregada (Choral)	Bach
Que ditxosos heu estat	»
No't deixo, Jesús (Ich lasse dich nicht). Motet	»
Goigs á la Verge	Brudieu
Oració del matí.	Berlioz
Missa de requiem	»
Salve Regina.	Brunet
Dómine puer meus jacet (Dialech esperitual)	Bordes
Gradual	Comella
Las Campanas de Nadal.	Comes
Missa	Desbach
Pater noster	»
Ofertori	»
La verge bressant	C. Franck
Missa en sol major.	Gounod
Al-leluia del oratori «Messias»	Hændel
Ave, verum corpus	Josquin de Pres
La non-non del Jesuset	Jaques-Dalcroze
Ave verum	Mozart
Goigs	Millet
Pregaria á la Verge del Remey.	»
Emendemus in melius	Morales
Benedictus	Palestrina
In monte Oliveti	»
Missa del «Papa Marcello».	»
Impropria	»

Peccantem me quotidie	Palestrina
Stabat Mater.	»
Verbum caro panem verum	Roland de Lassus
Pulvis et umbra sumus	» »
Missa (O quam gloriosum est regnum)	Victoria
O vos omnes.	»
O magnum misterium	»
Jesus dulcis	»
Ecce quomodo moritur justus.	»
Ave María	»
Duo seraphim clamabant	»
Caligavent óculi mei	»
Tenebræ factæ sunt	»
Animam meam dilectam.	»
Ofertori de la missa <i>pro defunctis</i> á 4 veus	»
Missa <i>pro defunctis</i> á 6 veus	»
Tu es Petrus.	»
Sanctus	Vives
Salve	* * *
Te Deum (cant gregoriá)	* * *
Al-leluia <i>Justus germinabit</i>	* * *
Adeste fideles	* * *

